

TRIBUNA

REDACȚIA
Deak Ferencz-utca nr. 20.

ABONAMENTUL
Pe un an ...
Pe jumătate an ...
Pe o lună ...
Nri de Duminică pe
an 4 cor.
Pentru România și străinătate
pe an 40 franci.

ADMINISTRAȚIA
Deak Ferencz-utca nr. 20.

INSERTIUNILE
de un șir garmond: prima
data 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 bani
de fiecare publicațiune.

Manuscripte nu se
inapoiază.

Telefon oraș și comitat 502.

Anul X.

NUMĂR DE DUMINECĂ

Nr. 1.

Mărturisiri prețioase.

Unul din profesorii cu mare vază ai celei mai înalte școli din Budapesta, Bodnár Zsigmond, a scris acum, de anul nou, o carte numită: «Starea politică la începutul lui Ianuarie 1906».

Intre altele el zice următoarele:

«Ori cu câte legi ne-am apăra împotriva cărmuirii anticonstituționale, dacă nu avem puterea ce se cere, nu folosește nimic. Dacă puterea e la regele, dacă suntem la așa grad al idealismului, încât începem a socoti de sfântă persoana lui și nu avem putere a ne împotrivi lui, iar el simte puterea ce i-au hărăzit valurile vremurilor, — starea noastră e foarte grea și mai curând ori mai târziu trebuie să ne dăm învinși. Iar acum asta e starea. Cel mai tare e regele iar cu vremea are să se întărească încă. Dacă am putea câștiga acum anume îmbunătățiri economice, de pildă neatârarea vamală, pentru că mai târziu va fi cu neputință a ajunge la astfel de câștig, din pricină că gândul unității împărăției crește treptat, și d'asupra plutește sfințenia puterii regale. Acum Norvegia s'a putut despărți de Svedia fără zăngănit de sabie și fără a slobozi un tun, ca Portugalia care printr'o luptă purtată în dorul leii s'a despărțit de Spania în 1640. Noi n'am putea face asta. Peste 5—10 ani Norvegia nu s'ar mai putea despărți de Svedia fără luptă, pentru că până atunci puterea și vaza crăiască precum și dorința de legătură strânsă a împărăției va crește așa de tare, încât va fi cu neputință o despărțire așa liniștină, ci cel mult după lupte sângeroase.

Noi, Ungurii, nu putem să rupem legăturile noastre cu Austria din pricina naționalităților multe și a Croației. În toate părțile zicem că suntem un neam cu credință către Tron și că una din virtuțile noastre e credința către rege (craiu). Asta-i însă numai vorbă goală. Azi de mult ne-au copleșit gândurile vieții, că am încetat a fi cu credință către Tron, ori-că suntem cu credință (dinastici) cel mult la bine, în zile de sărbători. Deocamdată numai despre popoarele idealiste se poate zice că sunt — dinastice. De pildă, mai mult ori mai puțin, sunt așa: japonezii, chinezii, persii, berberii și alții. În năcazul nostru național noi pretindem mai mult, pentru că nu ne-am desface ușor de dinastie (Casa domnitoare),

dacă s'ar putea. Dar nu se poate, pentru că atunci s'ar desface și de noi părțile de sus ale țării (Slovacii), partea de dincolo de Tisa (unde-s Românii), Ardealul și Croația. Se va zice însă că văd stafii în întunec. Eu însă așa cuget că văd bine și curat. Și dacă se va da votul obștesc (sufragiul universal), gata-i atunci și cu Ungaria unitară numai la aparență. Deodată cu risipirea idealismului extrem, ce ne leagă puțin cu M. Sa, ușor, încet ori iute, dar se destramă și frumoasa noastră țară. Impăcarea neîntârziată cu M. Sa poate că ar putea să împedecă încă introducerea votului obștesc și deodată cu el destrămarea statului ungar. Poate, și încă odată: poate. De bună seamă nu se poate zice, căci toate atârnă dela — putere... Sub valurile idealismului viitor numai după chipul Polonilor vom putea vorbi de marea Ungarie».

Dacă am fi scris noi cele de mai sus Ungurii ar fi zis, că-i hulim.

Așa însă, ca o spune un mare învățat al lor, un bărbat, care dă învățătura viitorilor conducători și neamului unguresc, nu mai este cuvânt să se îndoiască cineva, ci lumea întreagă trebuie să creadă, că așa e, cum scrie marele învățat Bodnár Zsigmond.

Pesti Hirlap, reproduce și el șirele de mai sus fără a zice vre-o vorbă împotriva. Nici n'are ce să zică. Doar nu-i de mult, de când numita foaie a fost confiscată pentru batjocură și câte cuvinte aspre toate împotriva M. Sale. Acelaș lucru îl făcuseră și alte foi mari ungurești.

Dovadă, că dinasticismul unguresc (credința către tron) ține cum scrie Bodnár, după cum și legăturile cu Austria au cheazășie în — naționalități! De frica acestora — scrie Bodnár — (neavând încotro) rabdă Ungurii câte rabdă.

Cât privește acum dorința dlui profesor ca Ungurii să se împace cu M. Sa pe preț: a nu se da poporului votul obștesc, e târziu! M. Sa a făcut deja de știre poporului, că vrea să-i dea dreptul de alegere, ear poporul: și unguresc, și românesc, și toate celelalte, s'a luminat și îmbărbătat în destul, pentru a ști să lupte împotriva tuturor partidelor, cari vor să-l țină în întunec și sclavie.

Alegerea din Baia-Mare. La alegerea de Miercuri din Baia-Mare, a învins candidatul kosuthist Földes Béla cu 1232 voturi, contra candidatului fără partid Bay Miklós, care a întrunit numai 553 voturi.

A cui e țara?

(U.) La o gară din Ardeal aud vorbind un român cu un sas. Sasul povestea, că vine dela Constanța, unde a sosit pe mare din oare-care parte a orientului.

«Pe mare?» întrebă românul.

«Da, pe mare» fu răspunsul sasului.

«Și cum îi pe mare?»

«D'apoi așa, că nu vezi nimic decât apă»

«Nici deal?»

«Nu».

«Nici zăpadă?» continuă românul înfiorat.

«Nu», fu răspunsul sasului.

«Uf, Doamne!» zise românul, că mai bine m'ăș face eu sfârșitul decât să plec pe mare. «Uf, Doamne, să nu vezi tu numai apă».

Tata acestui român sigur tot așa să va fi oftat, când prima oară a auzit despre carul cu țep și șasul cu mulți calato-rește fără frică cu trenul, par'că cupeul acela în care șade anume este făcut pentru el, ba iasă la fereastră de se delectează în șerpuita trenului printre prăpastiile unde noi strigăm uf Doamne!

Sunt la institutul «Victoria». Vine un bărbat sdravân îmbrăcat în bluză de muncitor, cu muerea după el. Era un țaran de ai noștri din Arad.

«Am venit să-mi iau rămas bun, domnule» zice către secretarul institutului, cu care pruncise.

L'au podidit apoi lacrimile și atâta a mai putut zice: «Plec în America, nu mai pot trăi aici, îmi mor pruncii de foame. Biata femeie plânge în hohote după el. Și omul plecă gonit de foame din țara lui, căci nu-și câpăta aici slujbă nici lucru, de oare-ce era sârmanul crescut prin șezători, de unde a ieșit numai cu puterea muncii, dar fără știința ei.

Vine astă toamnă dela ferii un student de ai noștri. Se făcuse scoartă în decursul feriiilor și tușea din adânc.

«Ce ți-s'a întâmplat?» îl întrebai.

«D'apoi m-a pus ai noștri la arie peste zi, iar noaptea la ciur; către acestea la căratul de saci, până m-a podidit sângele, încheia cu ochi scâlțați în lacrimi.

«D'apoi de ce n'ai spus, că nu poți?»

«Spus-am — fu răspunsul — dar îmi zicea, că sunt domnișor, aș vrea să mă duc hoinărind și eu lucrui mai departe acasă până ajunsei unde sunt. După conceptele celor

„Janus” institut de asigurare mutuaia pe viață în Viena
— s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili —
este cel mai vechi institut mutual de asigurare pe viață
pentru Anstro-Ungaria.

Informațiuni în-
datoritoare dă: Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabrik Lerchengasse Nr. 17.

Se bazează pe legile mutualității, în puterea cărora acți-
dental capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

Condiții de asigurare favorabile

Imprescriptibilitatea polițelor după o an-
și sinucidere după 5 ani. — Acțiune gratuită pentru caz de răz-
bol. — Rata de asigurare și taxa de stat. — Plătirea imediată
Sumele de asigurare plătește până acum 50.000.000
Averea institutului 21.000.000

de acasă comunicarea cu lumea mare este hoinăreală.

«Dar d-ta cum ți-ai petrecut feriile, în-trebați pe altul?»

«Bine, am scris în cancelarie la nota-rășul».

«Da, domnule, întări însăși tatăl său, l'am dat să mai învețe administrația și apoi să nu 'mi umble ca un vîntură țară ci să șază acasă». De ștregăriile, ce le-a făcut prin sat pușorul habar n'a avut tata; numai acasă să fie. Încât pentru administrație, mai mult erau administrate popicele arăndașului și pardon, curtificate oacheșele arăndașului. Dar puiul mamei doarme acasă și-i bine, că-i scutit de primejdia lumii mari.

«Tată, se roagă un băiat, institutul face o excursiune la Fiume sub conducerea dom-nilor profesori, iată prospectul, ce interesante lucruri sunt luate în program, fi bun și-'mi dă bani să particip la aceia călătorie de studiu».

«Ei, să pici în mare» răspuse mama și cu aceasta s'a încheiat afacerea. Ionel trebue să șază acasă, ca să nu pice în mare. Motivele altfel nu împoartă, numai acasă să fie Ionel, aproape de tătucu și mămuca.

«Ne-om duce la vară în voiagiu dragă, zice bărbatul soției. Și voiagiul, dacă e în Ardeal, merge până la Tușnad, «Svájczul» săcuiesc cum îl numi secuiul. Dar așa e Tușnadul pe lângă «Svájcz», cum e șam-panerul de bucate din birtul roșu pe lângă Mumul din Zacher. Trece și prin Brașov, dar de lumea asta n'ar urca dealul până la Predeal, bagseama de frica, că curcanul ce să plimbă la hotar, de aceia poartă pușcă, ca să puște pe tot Românul ungurean, care s'ar încuminta a pune piciorul pe pământul liberei României. Iar dacă e să călătorească încoaci spre babilonul modern, apoi merge și până la Balaton, dar totar străin nu păsește, căci se teme, că s'o îneca în Leita, și Leita sârmana e o gărlă de poți scuipa peste ea. Când apoi să facă socoteala te pomenești, că cu atâta ban puteai trece marea pân' la Veneția, să vezi minunățiile culturii și să te scâlzi în Lido. Dar nu face nimic, românul șade acasă ca să dovedească că nu mai este legat de glie, ci este liber a-și cheltui paralele chiar în Budapesta, capitala țării, cum ținură Si-bienii să dovedească, Europei, că românii încă au acum drept să-și edifice biserică în cetate și chiar în strada Măcelarilor între hurubele parăsite de Sași. Apoi mai zică cineva, că noi nu suntem buni și loiali patrioți, când stăm acasă și dacă moșia noastră s'a ridicat în valoare, o vindem sasului, că el știe, ce face cu ea.

Călătoriile de studiu în toate ramurile economice și științifice sunt canalele vii de îmbogățire intelectuală și materială a unui popor. Câți fac la noi călătorii de studiu în străinătate? Pardon, probase unul în zilele trecute să se sburătorească prin țara moșilor să facă studiu asupra resmiriției feștită pe pereți. Și până a ajuns la Brad «more patrio» îi furară bunda cu scripte cu tot; iar dela Brad până la Arad îi mai deșertară și buzunarele paltonului cu părălutele și rămășițele de scripte, ce le-a mai avut. Drept dovadă, că estra Hungariam non est vita. Unicul noroc e, că s'a întâmplat la noi acasă, ca așa tot între noi rămâne ce a perit și economi-națională e echilibrată.

Acum numai atâta ne mai trebue să facă ai noștri de aici deducția, că

seama Românul n'are noroc la călătorie, că atunci tocmai bine mi-am ajuns scopul scriselor acestora.

Vatra părintească are o magică putere pentru român par'că românul nici n'are altă lume decât pentru satul lui. Dar uite că unde a străbătut cultura l scoate din satul lui, dacă nu-și apără caminul familiar tot cu arma culturii, adevă dacă nu învață și el meșteșugurile cu cari se poată trăi în oraș. Odinioară se cucereau țări și mări prin arme, acum se cuceresc prin cultură cu mult mai ușor și mai sigur. Și noi tot ne ținem copii legați de casă și ne invârtim în cer-cul îngust a culturii locale, imposibilă pen-tru rezistență față de cultura europeană cu-ceritoare care azi mâne va scoate și pe cio-bani din poenile munților pentru a face loc străinului, care cu știința scoate comoară din acele petri, de unde ciobanul abia-și scoate astăzi mălaiul de toate zilele.

Dar neamțul, englezul, francezul etc. nu-și iubesc țara lor? Ba da, că tocmai de aceea cutrieră lumea, ca să aducă de acolo comori la sânul ei. Și aceasta reală iu-bire de pământ strămoșesc este adevărată iu-bire iar nu cea platonice.

Cucerirea culturală este signatura tim-pului de astăzi. Uitați, ce se petrece în estremul orient acolo unde după Moisa Râu eșa din Eden care să ude Raiul; care de acolo se împarte în patru începături.

Numele unuia Fison; acesta încunjură tot pământul Evilatului, acolo este aur. Și aurul pământului aceluia este bun; și acolo este rubin și piatră verde. (Gen. c. II v. 10-12.) Și pe unde curge Gihonul ce încunjură tot pământul Etiopiei și Tigru și Eufratul. Cum națiunile culturale din apus, își fac cuceririle civilizatorice. Politica colo-nială dominează astăzi politica europeană, căci coloniile sunt sânul nutritor a marilor puteri europene. Fără colonii nu există mare putere.

Noi încă suntem un fel de colonie de exploatare pentru cultura apuseană.

Munții noștri aur poartă
Noi umblăm din poartă 'n poartă.

Și aurul cine-l duce? tot cel ce-l duce și din Indii, englezul și rivalii săi francezi și germani.

Dar cum fac acei oameni educația tinerimei?

Cine nu cunoaște roirile de voiagiori englezi, cu tipicul Baedeker și cu cartonul cutrierând țări și mări, ca să adune miera experienței pentru politica lor de cucerire economică?

«Eu — îmi spunea odată un coleg uni-versitar originar din Anglia — fiecare limbă o învăț în țara ei. Așa am stat în Franția și Italia câte un semestru, iar acum stau două semestre aici în Germania, unde pe lângă limbă mai învăț și altele, și cu aceste limbi o iau apoi spre orient. Dar nu de pro-fesor de limbi ci de exploatorul orientului mai apropiat și, mai îndepărtat.

În Germania școlile preparează peste an tinerimea la călătorii și se fac formale itinerarii de ferii și tinerimea dela cla-sele inferioare gimnaziale până la univer-sitari, de loc ce isprăvește cu revederea pă-rinților și darea de seamă despre rezultatul obținut la școală și pachetează proțapul și bătă de drum și după un plan bine preci-zat merge pedestru de cunoaște tot poporul și tot pământul țării sale de astăzi și tot

trecutul lor cuprins în monumentele istorice, și tot viitorul ce se înalță în instituturile cul-turale și stabilimentele economice, industriale și comerciale.

O tinerime astfel inarmată fie-care în ramul, ce și-l'a ales de meseria vieții, e apoi capabilă și de cucerire. În acest sistem de educație să se cerce vigoarea Germaniei ca element cuceritor.

Și practicii noștri jidani cum înjură limba nemțească, cum înjură străinătatea, dar de aceea tot jidanul știe nemțește și unde mergi în străinătate dai de ei, cum adună comoara experienței și vin acasă de o vând pe bani scumpi. Au interes, ca alții să nu știe limbile și să nu cunoască piețele euro-penești, pentru-că altfel li-s'ar face concu-rență, s'ar împărți cu ei pe comerț, până când așa jidanul este stăpânul comerțului, — țara o lasă ungurului să o muncească pentru comerțul jidanului, care are lipsă de iobagi.

În timpul mai nou a luat statul în mână arangiarea excursiunilor școlare. Doamne a-jută! Dar școlile noastre, gimnaziile, prepa-randiile și teologiile au rămas tot la calen-darul vechiu, care din an în an tot mai mult rămâne îndărătul calendarului lumii noue. Și apoi vezi Doamne, noi suntem viță de împărați și nu putem umbla pedestru ca și studentul german, ci ne trebue hinteu ori cel puțin cl. II. pe tren — făcute în fabricile neamțului care pedestru a adunat miera esperinței vieții, din care și-a zidit fabrica. Șade dar acasă la arie ori la popici cum e făcut-o și tată-său — ca nu cumva cu moarte să moară cel ce va vedea viitorul națiunilor: cultura europenească.

Și cât de ieftin se călătorește în străi-nătate. Griebens bună-oară are itinerar în bro-șuri separate pentru toate orașele din Ger-mania (Griebens Reiseführer). Acel itinerar îl cumperi și studiezi de acasă și apoi mergi bună-oară prin Berlin ca și în oraș cunoscut în care ști cât e taxa hotelului, birjarului, hamalului etc. Dar despre astea de altă-dată.

De cătră cuceritorii politici am putut esista; dar iată vine cuceritorul modern, cul-tura și gonește pe cel ce nu ține pas cu ea în America, ori l'face cerșitor din poartă 'n poartă. Și cultura n'are naționalitate, ea este un bun comun al omenimei. În lupta de exis-tență ea servește de armă de o potrivă tu-turor neamurilor.

Când tinerimea noastră își va câștiga acel capital intelectual cu care să poată lua lupta de existență în economie, industrie, co-merț, știință, artă etc. atunci nu va fi la bătrânețele ei gonită de pe vatra strămo-șească în America și nu va mai umbla din poartă 'n poartă.

Calea spre acel capital este studiul uni-versal care produce cultura universală unică stavilă a cuceririlor străine.

Că s'a schimbat lumea. Acea ce orien-tul odinioară a cucerit cu arma dela apus; acum recucerește apusul dela orient cu cul-tura — dar cu percente cu tot.

A cui e cultura, aceluia e țara.

Vestim cu plăcere, că în numărul de mâne vom publica un articol intitulat «Ță-ranii» datorit penei d-lui Vintilă I. Brătianu, fost deputat și fost secretar de stat în mi-nisterul de finanțe, România.

Andrássy în Viena.

— Criza. —

Ziua de ieri a avut senzație. Voinicosul conte Andrássy Gyula, care în vremea din urmă se arăta mă grozav și de cât Apponyi, a ajuns ieri pe căi ascunse în Viena, unde l-a căutat pe ministrul de război Pitreich și l-a rugat să se facă mijlocitor la Maiestatea Sa, căci Coaliția n'are nimic împotriva programului Maiestății Sale, nu stăruie pentru limba de comandă ungurească și e gata să primească guvenul.

Iasă treaba mai la urmă, că aici nimeni n'are nimic contra altuia și că și bătăile și scandalele Ungurilor din salele comitatelor nu sunt de cât niște gingașe semne de dragoste mare și profundă.

Despre drumul la Viena a grozavului Andrássy, n-au avut cunoștință numai ceilalți viceregi ai Ungurilor: Kossuth, Apponyi și Bánffy.

În Budapesta se crede, că în urma acestei capitulațiuni desărârșite a Coaliției, pacea în fine tot se va face.

Momentele principale ale crizei sunt de alfel următoarele:

Călătoria lui Andrássy.

Despre tainica călătorie a contelui Andrássy în capitala Austriei, se anunță următoarele: Contele Andrássy a sosit zilele trecute în orele de dimineață în Viena. Călătoria s'a făcut în cea mai mare taină. În ziua premergătoare, contele Andrássy, a mănât la gara din Kelenföld și acolo s'a urcat în trenul spre Viena, ca nimeni să nu afle despre călătoria sa. Dar în Budapesta corifeii știau despre aceasta cale. Știau anume Kossuth Ferencz, Apponyi Albert și baronul Bánffy Dezső. Altcineva nu știa nimeni nimic.

Andrássy a ajuns în Viena în oarele dimineții și a mănât deadreptul la Pitreich, ministrul de război, care era avizat dinainte. Sfatul a ținut între cei doi politicieni două ore. În Viena se crede, că în urma capitulațiuni șovinștilor, se va restabili încurând pacea.

Inchiderea școlăilor din Selymeczbánya.

Guvernul a închis pe timp neterminat școala de Silvicultură din Selymeczbánya, pentru că studenții de acolo făceau mai mult politică, de cât învățau carte. În chipul acesta școala firește a și devenit de prisos. Politică se poate face și în birt, nu e lipsă de școală.

Cercetarea din Dobrițin.

Fispanul Kovács Gusztav eri și-a trimis în scris fasiunea, în care povestește pe larg odisea sa din Dobrițin și ridică acuză împotriva unui număr mare de civi din Dobrițin. Spune că scăparea lui a fost numai comedie, planuită de mai nainte, întocmai cum a fost planuită primirea și în cele mai mici amănunte. Susține că abdicarea sa a fost siluită și cere ca să se caute actul acesta și să i-se trimită lui. Dealtfel la nici un caz nu abdică de fispanat și îndată ce se va reculege, își va ocupa postul.

Capitanul poliției aflând, că documentul de abdicare s'află la avocatul Dr. Fehér Dezső, l-a citat, și acesta a și predat documentul.

Cercetarea continuă.

Telegrama deputaților naționali.

Telegrama deputaților naționali, trimisă M. Sale la Viena, în care deputații cereau revocarea soldaților trimiși prin ținuturile românești, pe motivul că faimele de răscoală a Românilor este numai o manoperă mizerabilă a șovinștilor, precum e informat „Az Ujság”, a fost retrimisă guvernului, care a așezat-o în arhivă.

Audiențe la M. Sa.

Joi după amiază M. Sa a primit în audiență de două ore pe întâiul său sfințic Fejérváry. Nu se știe însă ce se va fi hotărât. Se vestește numai

că Fejérváry va sta și azi în Viena și se va mai sfătui cu M. Sa.

N. Wiener Tagblatt- așa știe că s'a vorbit de *disolvarea* (împrăștiarea) *Dietei*. Să se mai amâne adică Dieta și dela 1 Martie încolo nu se învoiesc partidele. Guvernului nu i-ar rămâne astfel decât o cale: împrăștiind Dieta d'acum, *să se facă alte alegeri*. Se înțelege, alegerile noi s'ar face târziu, spre toamnă.

Ratificarea convențiunii comerciale cu Germania.

Mercuri, s'a ținut sub presiunea ministrului de externe Goluchowsky, consiliu comun de miniștri în Viena la care au participat cei doi miniștri prezenți, Gautsch și Fejérváry, miniștrii de rezort și secretarii lor de stat, decidând reînnoirea convențiunii cu Germania pe baza tarifului auto-comun. Convențiunea intră în vigoare la 1 Martie și ține până la finea anului 1917.

Se știe că tariful acesta a fost pregătit încă de Széll și Körber și n'a mai putut fi supusă aprobării parlamentului.

Se înțelege opoziția are o nouă armă de agitație în contra guvernului, care a preferat mai bine acest odiu, decât să expună țara la urmări imposibile din punctul de vedere al intereselor economice ale țării.

Năcuzii opoziției este și pentru faptul că pe zece ani de zile s'a zădărnicit înființarea teritoriului vamal independent, care s'agită atât de mult între Unguri.

Numeri triști.

Cancelaria din Budapesta privitoare la mișcarea poporului din țară pe luna Noiembrie publică **numeri nu se poate mai triști**. Se dovedește anume, că în asemănare cu anul trecut, în luna Noiembrie din ast an țara dă îndărăt în privința nașterilor și a căsătoriilor, și spor e numai la rubrica *emigranților*, aceor deci cari mănăși de sărăcie, iau lumea în cap.

Eată câteva numere:

În Noiembrie 1905 s'au născut 50.253

au murit 36.504

Sporul e deci 13.749.

În luna Noiembrie 1904 s'au născut cu 8200 mai mulți și au murit cu 3200 mai puțini.

Sporul din luna Noiembrie 1905 e deci cu 5000 mai puțin ca în luna corespunzătoare din anul trecut.

Și mai rău stăm dacă asămănăm cele 11 luni din anul trecut cu lunile corespunzătoare din anul 1905. Nașterile în anul acesta s'au împuținat adică cu 31.600 ear cazurile de moarte au sporit cu 64.000. Va să zică sporul e cu 75.000 *sub* cel din anul trecut.

E și mai trist pentru noi aflând că dintre toată comitatele, cea mai mare mortalitate a fost în comitatul *Aradului*.

Căsătorii în cele 11 luni din anul acesta (până la Dec.) s'au încheiat cu 14.200 mai puține ca în anul trecut.

Emigrările.

În Noiembrie au scos paseport 17.025 (în Oct. 13.933) înși. Cei mai mulți s'au dus în America ear 1146 pasepoarte s'au cerut pentru România.

Dintre cei emigrați 2960 au fost Unguri (va să zică aproape a treia parte).

Ear pe când se petrec toate acestea, conducătorii partidelor ungurești se ceartă pentru ciucuri și împing țara la prăpastie pentru a sili pe M. Sa să le dea limba ungurească în comandă ostirei împărătești.

Eată ce fel de oameni vor să ne cămuiască!

Alegerea dela Baia-Mare.

Mercuria trecută fruntașul Dr. V. Lucaciu ne scrisese că Românii de acolo erau chemați la sfat (pe Vineri) în privința celor de făcut în alegerea din Baia-Mare, alegere săvârșită Mercuri.

Nu ni-s'a mai împărtășit nimic despre cele hotărâte. Am văzut numai că s'a ales kossuthistul Földes Béla cu 1232 voturi împotriva lui Bay Miklos, care a avut 553 voturi.

Dintre 2300 voturi s'au dat deci la alegerea asta 1785 voturi.

Că dintre acestea au fost și multe *românești*, ni-o spune Budapești Hirlap care scrie: Din număratoase sate Românii veniau la Baia-Mare cântând Kossuth-nota ca să voteze pentru *candidatul kossuthist*.

Nu învinuim pe nimeni. Trebuie să ne arătăm părerea de rău, că nu s'a pus candidat român. Atunci desigur *se provoca balotagiu* (a doua alegere) cum s'u întâmplat în părțile noastre la Nădlac și Pecica, și astfel Românii și-ar fi arătat disciplina de partid și nația ar fi fost crutată de despredere prin mărcinile pustiuului...

Revoluția în Rusia.

Petesburg. Sinoul a ordonat destituirea și urmărirea preoților, cari au interpretat ca ilegale măsurile luate de guvern luate cu prilejul ultimelor evenimente.

După știrile din Moscova, s'a constatat că câțiva oameni ai bisericii au luat parte directă la mișcarea revoluționară a lucrătorilor din fabrici și dela căile ferate.

Novoie Wremia află din Libau, că comitetul socialist s'a întrunit și a invitat comitetul Burssei și Duma orașului să deponă sumele necesare pentru întreținerea lucrătorilor indigeni, contrar toate fabricile vor fi incendiate.

Agentia Westnic zice, că reprezentatul ei a avut o întrevvedere cu ministru D. Witte, în cursul căreia a întregat pe președintele consiliului dacă se teme de complicațiuni din cauza chestiunii marocane.

D. Witte a răspuns, că toate afirmările cum că împăratul Wilhelm are intențiunea să urmărească o politică agresivă cu prilejul conferinței marocane sunt neîntemeiate, de oarece în tot timpul domniei sale împăratul Wilhelm a urmărit o politică pacinică și Witte este convins, că politica Germaniei va rămânea tot deuna aceeași și că conferința marocană se va sfârși fără nici un incident mai cu seamă între Germania și Franța. D. Witte nu știe cine are *interesul* să răspândească asemenea *sgomoté* neliniștitoare și crede, că aceasta *se face* în interesul speculațiunii la Bursă.

Din România.

Crăciunul la Curte. Sâmbătă 24 Decemb. la orele 12 din zi, Inalt Prea Sfinția Sa mitropolitul primat, înconjurat de inaltul cler, s'a înfățișat la palatul din capitala București cu sfințele icoane, și în prezența MM. LL. Regelui și Reginei, precum și AA. LL. RR. Principelui și Principesei României, Principelui Carol și Principeselor Elisabeta și Maria, față fiind Curtea Regală, a făcut rugăciunile obicinuite în ajunul Nașterii Mântuitorului.

După sfânta ceremonie, Majestatele Legei nevoiră a reține pe Inalt Prea Sfinția Sa la deșeu. Cu ocazia sfințelor sărbători, în ajunul lui s'au distribuit în tot cuprinsul țării treicute din partea MM. LL. RR. Principelui și Principesei României pe la sărăcii din București, precum și la cei din Iași, Craiova, Bălănești și alte localități din țară 40.000 lei în bani țenme și îmbrăcăminte.

Numărul de *ajutați* trece peste 2000 numai în București.

Cătră alegători.

Tuturor iubiților noștri alegători din cercurile *Boroșineu, Chișineu și Șiria*, le dorim An-Nou fericit. Folosim, de asemeni, și acest prilej, spre a le mulțumi pentru bărbăția de cari au dat dovadă în alegerile din anul trecut.

Un cuvânt de dragoste avem de trimis îndeosebi preoților și învățătorilor, cari stând în fruntea poporului, au o atât de frumoasă parte din isbânda câștigată.

Dragostea de neam, ce s'a arătat pre-tutindeni, ne-a oțelit și pe noi în lupta grea ce s'a pornit și recunoștința ce le-o purtăm, ne va fi pururea un îndemn de a nu slăbi nici în mijlocul celor mai dujmănoase valuri, ci vom închina întreaga noastră ființă luptei pentru binele și înălțarea neamului românesc.

La mulți ani!

Arad, 30 Decemvrie 1905.

Dr. St. C. Pop, Dr. Ioan Suciu,
Ioan Russu-Șirianu,
deputați.

Apel

cătră domnii preoți, învățători și cărturari ai neamului românesc.

Cetind cuvintele dlui Kossuth îndreptate blândului nostru popor, cu prilejul scoaterii foii sale «Lumina», nu pot lăsa prilejul de a mă îndrepta Vouă, conducătorilor, strigându-vă: «*Cei chemați la loc!*»

La loc, căci altcum ne vor ajunge zile triste — cum zice poetul.

Semne triste! Dujmanii politici ai noștri ca apostoli ai fericirii încearcă să ne împrăstie șirurile. Tristă prorocie de viitor! Dacă frunțașii neamului nu vor fi la loc și nu vor fi «sentințele neadormite», ci vor lăsa «năimiții» aceștia cu «străine datine, cu străine limbi», cari — sub cuvânt de a ne feri — nuzuesc a se încuibă între noi, dându-ne ajutorul lor în formă de venin dat în miez de pâine și ca să facă poporul primitiv de acest nutremânt, se folosesc de viclenie, jertesc ca să-și ajungă scopul, — perim!

Preoți, învățători și cărturari dela sate! nu lăsați poporul pradă acestor lupi îmbracați în piei de oaie, cari exploatănd maștera noastră stare, cugetă că prin momeli și apucături în fel și chip o să ajungă a ne aduna în tabăra lor.

Luminați poporul ce binevoitori îi sunt acești indivizi trufași, cari — aproape de un an trăgând plată grase ca deputați — au zădărnicit mersul regulat al afacerilor țării, punând tot felul de greutăți spre ruinarea multora

Vorba fiind, că: «Ori cât se va spăla corbul tot negru rămâne», e de ajuns se înregistrăm faptul, că foaia kossuthistă să dă gratis, ca să știm ce-i doare. Un proverb maghiar zice: «A ki delig volt eb, kunya marad az delután is» («Cine a fost căte până la ameaz, tot căte rămâne și după ameaz!») Cu alte cuvinte: Kossuthiștii tot una sunt pentru noi, cei de acum întru toate seamănă celor din timpurile apuse.

La toate călcările legii din partea celor dela putere, ca un echou au urmat strigătele 48-iștilor că nu ni-s'a măsurat destul de cu vârf și îndesat. Dar ce să mai lungesc vorba? E destul să arăt întâmplările mai nouă? cu prilejul alegerilor din acest an. Ce tărăboiu făceau 48-iștii pe tema votului universal, până li-s'au făcut bieții oameni luntră-punte. După aceea nu voiau să mai știe nimic în sfârșit după ce se vestise, că și în cercurile mai înalte e dorit votul universal, dar — și aici — luptă vrednică de ei — votul se

atârne dela scris-cetit în limba maghiară. Mai susține cineva, că: «ceea ce se naște din pisică nu mănâncă șoareci», sau că înfumuratul Kossuth nu e fiul tatălui său?

Stimați preoți, învățători și cărturari! Pe rriculum in mora» ziceau străbunii noștri. Grăbiți deci a împedeca acest curent primejdios neamului nostru, făcând cu puțință poporului *cetirea foilor noastre*. Se poate aceasta foarte ușor fiindu-se seamă și de starea mai sărăcuță a oamenilor dela sate, așa ca foile să se aboneze la o adresă, ori — dacă aceasta ar fi prea obositor, *împreunându-se la olaltă*, prin ce — făcându-se cetirea în cerc mai larg — foile costă mai puțin, vor putea ceti și oameni cu stare mai de rând, cari sunt între noi — așa zicând — în număr covârșitor. Așa pe lângă alte multe foloase — provenite din cetit — poporul nostru va ajunge în poziția d'a se ști feri de glasuri de Sirene — ca salutul din «Lumina» — la auzul cărora omul adesea nu e stăpân de sine, ca și Odiseu care la auzul glasului sirenelor de frică să nu fie luat de pe picioare, s'a legat de catartul corăbiei, prin ce și-a scăpat vieața. Cetitul ales va face poporul nostru să știe judeca matur și fiind stăpân pe aceasta va ști reduce la adevărata lor valoare lacrămile crocodililor dela «Lumina» cari deplâng soartea sa și va ști a se feri de acei crocodili cari de drag îl strâng de gât. Abonați foi poporului ca prin cetit să se lumineze și luminându-se — zice Rossetti — vor fi!

Șeitin, la 25 Dec. v. 1905.

Demetriu Micu,
învățător.

Abonați „Tribuna“!

Abonați «Tribuna», — *eată cum să se întâmpine unii pe alții prietenii și cititorii noștri, și toți Românii de bine cari vor să spriginească pe luptătorii naționali.*

Rugăm îndeosebi pe aboneții să grăbească cu reînnoirea abonamentului, trimițând banii chiar de p'acum.

Deși în anul ce începem «Tribuna» se va înfățișa cu însemnate îmbunătățiri: se va tipări cu litere noi și pe hârtie mai bună, numărul de Duminecă (pentru popor) va fi de 12 pagini, totuși

prețul abonamentului rămâne același:

20	coroane	pe un an,
10	»	» jumătate an,
5	»	» trei luni,
2	»	» o lună.

Numărul de săptămână, pentru popor, va costa:

4	coroane	pe un an, ori
2	»	» jumătate an.

Îndeosebi acum, când kossuthiștii vor să otrăvească sentimentele naționale cu foaie românească scrisă după gândul lor, preoții și învățătorii români să-și socotească drept o sfântă datorie a face aboneții cât mai mulți pentru «Tribuna».

Numai întărindu-ne unii pe alții, vom putea duce la isbândă însăși lupta pentru binele neamului.

»TRIBUNA«.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 12 Ianuarie 1905

— P. S. Sa domnul Episcop al Aradului, I. I. Papp, însoțit de dl P. Truța, asesor consistorial, a plecat Mercuri la Budapesta, unde va sta mai multe zile.

— Știre personală. Foile din România aduc știrea că marele bărbat de stat Eugen Stătescu, fost prim ministru sub Brătianu și Sturdza: s'a îmbolnăvit greu.

— Vitejii dela Dobrițin. «Az Ujság» scrie: «Dr. Varga Lajos avocat, notarul binecunoscut al comisiei de apărare (a legilor), a fugit azi din oraș. Acasă a zis că are afaceri grabnice și că trebuie să plece din oraș; dela soție și-a luat rămas bun zicând că va fi departe de casă ma multe zile. Poliția îl curentează. Dr. Varga, care a fugit, este redactorul ziarului kossuthist «Debrecezen» și e bănuț că a ațâțat poporul și el singur a lovit pe fișpanul. Azi după amiază trebuia să meargă la poliție, să fie ascultat.

Se vede însă că se simte vinovat și se teme de temniță. A șters-o deci.

De, fuga-i rușinoasă, dar e sănătoasă!

Se mai scrie de altfel, că din străinătate vin o mulțime de scrisori la Dobrițin, în cari Ungurii d'acolo sunt batjocoriți pentru faptul rușinos că 2000 au bătut p'un om bătrân.

— Inșelătorie. Ni se scriu următoarele:

Foaia kossuthistă «Lumina» din Budapesta în n-rul dela 7 Ian. a. c. a publicat un articol de fond provăzut cu subscrierea mea («D. Lascu»). Față de banditizmul acesta am pus la cale procedura cea mai severă, iar lui Kossuth Ferencz i-am adresat (firește în limba română) următoarea epistolă:

Oradea-Mare, la 8 Ian. n. 1905.

Domnule Deputat!

În foaia «Lumina», ce apare în Budapesta sub egida Dumitale, s'a publicat un articol de fond cu datul de 7 Ian. n. a. c. și provăzut cu subscrierea mea («D. Lascu»).

Acest articol nici nu l-am scris, nici s'a publicat cu știrea, ori cu învoirea mea. Ar fi un ce absurd și imoral, ca eu, cunoscut de membrul partidului național român, să vin a-mi îndemna poporul să se înșire sub steagul unui partid, care până aci nu s'a lucrat pentru prosperarea acestui popor, fără când s'a ocupat cu dînsul, de ordinar numai și numai nimicirea etnică a lui a pretins-o dela cărma țării.

Ori care a fost deci motivul (blamajul meu din punct de vedere politic și moral înainte poporului român, ori câștigarea acestuia pentru partidul Dvoastră prin usurparea popularității mele), fapt că s'a comis un atentat în contra mea pe cât de nepermis, pe atât de șandalos.

Nu pot crede, ca atari lucruri să întru-nească aprobarea dumitale, care conform individualității dtale la tot cazul vei preferi o acțiune prin espediente corecte și oneste, ear nu prin atari atentate, ca acesta comis față de mine.

Și de oare-ce am să pun la cale retoriunea recerută, rog, să te îngrijești, ca în decurs de 3 zile dela datul acestei scrisori să mi se comunice numele făptuitorului.

Cu stimă

Dr. Demetriu Lascu

Infierăm din toate puterile chipul acesta de a se folosi un cinstit nume românesc spre a înșela — cu anume țintă și viclenie — pe Români.

— «Inteligenții» din Dobrițin. Ca «inteligenții» (adică domnii învățați) din Dobrițin, nu mai găsești alții pe fața pământului. Când zici «inteligență», apoi înțelegi, că acela e om cu in-

VÂNZARE MARE pentru transportare
toată marfa din magazine articole
de sticlărie, porcelan și lampărie
vând cu prețuri foarte reduse
de prăvălie.

Rog P. T. public binevoiască a se convinge personal; cercetarea magazinului nu obligă pe nimeni la cumpărare.

Szabó Albert
furnizor de curte a A. t. Săc
archiducelui Iosif
Arad, str. Atczél Péter Nr. 1.
Telefon de oraș și com. 239.

vătătură, care trăește după lege și nu face nici un lucru de care să le fie rușine chiar și țărânilor, doar și aceștia dela inteligenți au să învețe, cum să se poarte.

Ce-au făcut însă cei din Dobrițin? Au bătut pe fișpanul lor Kovács până l-au lăsat mai mort. Când s'a făcut cercetare, că oare inteligența sau țărâni sunt păcătoșii, atunci au ieșit la iveală multe lucruri.

Iată de pildă ce scriu foile ungurești:

Poliția a întemnițat pe Szabó András, calfă de casap, care cu un lemn gros l-a lovit pe Kovács în cap. Lemnul cu care l-a lovit e plin de sânge și e luat din o scară, ce se găsea la stație. Szabó András are și acel păcat, că la banca „Alföld” el a fost cel din urmă care l-a lovit în spate pe fișpan.

Ne întrebăm noi acum, că ce *intelenți* sunt aceștia?

Judece fiecare om, dar să nu ia pilde dela astfel de *cărturari*!

— **E aceasta dreptate?** Nici azi nu cred foile ungurești, că românii nu vreau răscoală. Încă se mai găsește câte o spărioasă, care strigă ca din gura șarpelui, ca unguirii să nu se prea încreadă în pacea ce domnește între români. Știm noi, ce-i doare și ne pare rău, că avem de lucru cu oameni fricoși, că doară fie-care înțelege, că cu fricosul nu duci la cale nici o treabă bună. Nu văzurăm, cum trimiseră la Hălmgia și Brad cătane asupra Românilor, ținându-le acolo mai multe zile. Au făcut cei dela putere lucrul acesta fiindcă era vorba de români. Când e vorba însă de ei, atunci alt cum merg treburile. Iată la Dobrițin au trimis regimentul 37 (român) ca să facă rînduială și după două zile s-a reintors fiindcă s-a văzut semne de pace. Noi însă știm, că la Dobrițin a fost vărsare de sânge, și bătaie după toată forma. Unde e dreptatea dară?

— **Unde dai și unde crapă?!** «M. Szó» publică scrisoarea avocatului Dr. Rosenthal Gyula, care a propus în statul orășenesc al Lugojului să se pornească proces împotriva foii «Pesti Hirlap» pentru minciunile ce li-a scris despre «revoluția română» din Lugoj.

Intre altele, Dr. Rosenthal (kossuthist de altfel!) scrie:

Românii din Lugoj și țărâimea din jur tocmai așa are poftă să facă revoluție, cum nu i-ar veni la socoteală dlui Légrady, proprietarul lui «P. Hirlap», să dăruiască a sa casă cu patru rînduri din Budapesta pe seama slujbașilor cari se împotrivesc stăpânirii. Nu e adevărat că cineva să se fi înarmat, ba nu e nici cel mai mic semn că ar fi fost cătuși de puțin înverșunați Români. Cine a scris asta în «P. H.» a mințit. A trecut și ziua de 19 Dec. (când se scria, că se vor răscula Români) și n'a avut altă urmare, decât că la târgul de săptămână, la care de obicei vin 10.000 români, în urma știrilor mincinoase, ce s'au răspândit, temându-se oamenii, că totuși: da dacă se va întâmpla ceva, n'au venit decât 500 și astfel negustorii zadarnic așteptau cumpărători. Cred, că am îndeplinit o datorie, când am dat în judecată pe scriitorul mincinos care pe negustorii d'acii i-a păgubit ear pe cei-ce nu sunt în curat cu lucrurile, i-a speriat.

Dupăcum vedem, când sunt loviți la — *pungă*, chiar și onorabili kossuthiști desmint minciunile împrăștiate pe socoteala Românilor.

Românii să înțeleagă!

— **Viața Românilor din Beiuș.** Anul ce se rostogolește, a fost pentru Români din Beiuș, an roditor, care a lăsat bună sămânță și pentru cel viitor.

Duhul înțelegerilor s'a sălășluit în sufletele acelor fruntași români, cari neconțenit ar fi trebuit să muncească pentru a neamului înaintare. Acest duh li-a luminat mințile, și azi se pot și

ei mândri, că lumea audă vești bune despre beiușeni. Vestea, ce o am primit acum mai în urmă ne îmbucură. Inteligența de acolo împreună cu măestrii în presara de anul nou va da un concert, dovadă despre o adevărată înfrățire.

Un lucru și mai frumos e din partea lor punerea la cale a convenirilor sociale. Inteligența cu măestrii în toată Sâmbătă sara se adună la un loc și se sfătuiesc asupra a lor multe treburi, ce se țin de noi.

Fie-le spre laudă. Viitorul apropiat ne va aduce vești și mai îmbucurătoare. Le scriem acestea cu gândul, să servească de pildă și altor români.

— **Crăciunul în Semeac.** Ni-se scrie: Sărbătorile nașterii Domnului nostru Isus Christos au fost adevărat zile de praznic pentru poporul român din Semeac.

Serviciul divin a fost săvârșit de cătră d-nii preoți: Lazar Adamoviciu și Demetriu Ganea cu îndatinata evlavie. Corul vocal sub conducerea zelosului Teodor Suciuc a cântat cu multă precisiune răspunsurile liturgice.

La priceasnă părintele D. Ganea ese din Sfântul altar și într'un ton respicat și la înțeles cetește pastorala Ilustr. Sale domnului episcop I. I. Papp. După-ce s'a finit cu cetirea pastoralei s'au făcut mari ovațiuni la adresa bunului nostru arhieru. Ziua întreagă a fost obiect de discuție pastorala din chestiune. A doua zi d-nul preot Ganea a ținut predică dând povețe bune poporului. Să trăiască.

— **Mare-i frica!** Ni-se scrie următoarele: În ziua de 23 Decembrie v. 5 Ianuarie n. 1906 cercetă comuna noastră pacinică Fenlac pretrua Aradului-nou (com. Timișului) spre gratularea sf. noastre sărbători Nașterea Domnului cu o companie de 12 jandarmi și un sergent cu ordinea, ca să caute prin toate casele arme.

Intăiu se duseră la casa părintelui Moise Babescu făcând cercetare, pe când părintele cu sânge rece spuse sergentului, că nu are arme. Fiind de față, mult m'am mirat de curagiul părintelui care puse întrebare sergentului, că după a cui poruncă au venit?

Sergentul răspunsă că dela ministru de interne este ordin; atunci părintele îi zise, că ce conturbă poporul tocmai pe sfintele sărbători și că dl sergent să raporteze celor ce l'au trimis.

Toate aceste spunându-le sergentului, carele după interpelarea dlui părinte s'a îndepărtat pacinic cu azistența-i, prenotându-i dl părinte că în sf. sărbători să nu-i mai conturbe poporul cel blând și ipacnic.

— **Un nou talent musical.** Ni-se scrie din București: Joia trecută, 22/XII st. v. s'a serbat pomul de Crăciun la pensionaiul comunității evanghelice de aici. Printre numerosul public se aflau mai multe persoane cunoscătoare în arta muziceii, dorind să audă pe a doua odraslă din familia Cionca: pe Romulus, despre care vorbisera deja jurnalele germane ardelenne, cu ocaziunea concertului din Râșnov.

Curiositatea nu le-a fost zădarnică, căci Romulus a cântat cu atâta sentiment și avânt artistic, încât alesul public, ce era de față, în entuziasmul său l'a răsplătit cu aplause frenetice și strigându-i: Să trăiască!

În adevăr, că acest băiat face progrese colosale în frumoasa artă a muziceii; soru-sa îi promite un viitor splendid.

Eată ce scrie «Rumänischer Lloyd»:

Intre cei cari s'au produs și cari au fost primiți cu plăcere, trebuie să amintim cu deosebire în primul loc producțiunea la vioară a micului R. Cionca, care a cântat cu atâta artă «Romanța» de Svedsen și «Muzurca» lui Wieniavski, încât a pus în uimire publicul. Micul R. Cionca promite să devie un mare măiestru în vioară; și lui îi stă înainte ca și surorii sale d-rei Aurelia Cionca, o cale strălucită musicală.

— **Un bătrân care fură o fată.** Din Veneția se telegrafiază, că zilele acestea au fost sloboziți din temniță bătrânul conte Nano Correr

și servitorul său, cari au adus pe domnișoara Maria Lutti din Treviso la Veneția. Mama mașteră a fetei s-a învoit să-și retragă păra făcută contra bătrânului, dacă contele Correr va înapoia epistolele fetei furate. Bătrânul îndată s'a și învoit și astfel e mântuit de rușinea, ce l'ar fi ajuns dacă treaba se ducea la judecată.

— **Din Gherla** ni-se scriu următoarele: Cu mare trudă și năcaz am înființat un cor bisericesc din tineri și tinere (domnișoare), pentru biserica nouă românească, care se va găta în anul 1906.

Altcum nu am putut să aducem tinerimea română din Gherla la o cale, pe care cale să se lapede de pierderea sa însași. Și cu cântece frumoase românești voim prima-dată să-i îndulcim pe poporeni nostri cătră națiune și cultura română, căci mai puternică unealtă ca și cântecul puține sunt.

Dar știind și aceea, că fără un ajutor bănesc pe calea care am pornit, nu ne-am putea abate, fiindcă chiar în jurul nostru sunt români foarte lăpădați și stricați în toate privințele, și de altă-parte văzând domnișoarele acele frumoase (cu suma 24) cari s'au adunat la cor, ar fi pagubă să nu ne putem conduce *ideea* și să nu ne putem ajunge scopul, care acolo își ~~afle ținta~~ să întărim corul prin statute etc.

Președintele corului este domnul *protopop Leményi* din Gherla, conducătorul corului este domnul *profesor Domide* (profesor de preparandie), care domn lucră cu o foarte mare ambițiune, încât nu suntem în stare a-i mulțumi și răsplăti. La cor este învățătorul Ioan Boer și 24 d-șoare și 18 bărbați.

Ne-ar fi de lipsă și un harmoniu și mai multe uneite pentru cor și pentru aceea mă rog d-voastră să faceți bunătate să publicați înființarea corului și totodată durerile și lipsele, ca să putem căpăta ceva ajutor.

— **Câți flămânzi așteaptă îndurare dela stăpânire?** Partidele întovărășite nici azi nu au gândul să-și povățuiască turma a se potoli. Nu vrem, ci pe zi ce merge, gluma se îngroașă și neînțelegerea crește.

Încăerările din comitate sunt lucruri obișnuite. Cărmuitorii au și luat hotărârea, ca să scoată din slujbă pe ori și care dirigatori, care va mai îndrăzni să nu să supună legilor. Și-i lucru minunat, că atunci, când partidele foilor întovărășite strigă în marea lume, că toată unguirimea e pe partea lor, tot atunci aduc știrea, că 1500 de oameni cu învățătura sunt gata de a veni în ajutorul ministrului, ocupând locul celor alungați din slujbă. Vorba Românilor: Lac să fie, că broaște se găsească!

Dacă merge treaba așa, ne vom trezi de altfel, că și cei alungați se vor căi pentru neascultare și vor cere miia dela cărmuitori.

— **Mulțumită publică.** Praznicul Nașterii Domnului nostru Isus Christos din anul acesta a fost o adevărată zi de bucurie pentru dreptcredincioșii aparținători parohiei Chitighaz; o **suprindere neașteptată** ne-a făcut evlavioșii creștini, dl Aurel M. Popoviciu notar prim com. cu d-na soția sa Constanța născ. Serb, cari au donat un potir, disc și steauă din argint veritabil, aurit în foc cu inscripțiunea donatorilor în preț de 200 cor., cari odoare menite pentru aducerea jertfei cei fără de sânge, s'or sfințit și s'or predat destinațiunei lor, în ziua primă a Nașterii Domnului prin subscrisul paroch, în prezența unui public foarte numărös. În aceea zi, după terminarea sf. liturghii, prin cuvinte scurte s'au spus poporului numele donatorilor marimimoși cari între astfel de împrejurări grele au jertfit bisericeii noastre daruri atât de prețioase și frumoase, că Atotputernicul Dumnezeu să le dea atât lor cât și familiei lor, noroc, sănătate și zile îndelungate. Deu Dumnezeu ca aceasta să fie frumoasă și bineplăcută lui Dumnezeu. Să auză mulți imitatori. Chitighaz, 27 Dec. v. 1905.

Vasilii Beles,
paroch-gr-or.

CANCELRIA ARCHITECTULUI ROMÂN

IOAN NIGA.

Arad, Jozsef főherceg-ut. Nr. 1.
(Lângă banca „Victoria“.)

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colorări. Ca specialist în ritual nostru oriental, bunică și restaurare în seriei în mod artistic, din care cauză o recomandăm **indeosebi** d-lor parochi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslășiri gratuite.

— **O podoabă a seminarului gr. ort. român din Arad.** Vizitatorul seminarului român din Arad va întâmpina o vie și plăcută surprindere artistică, când se va afla în fața salei mari dela seminar. Un portal de o sculptură grandioasă vestește genialitatea tinărului sculptor român, *Iuliu Bosioc* din *Berliște*, (p. u. *Jâm*).

Ușa mare a salei festive e încadrată de niște figuri decorative de o execuție minuțioasă, armonică și de deplină artă. De asupra ușei, ca și o coroană stă în formă de boltitură un aspid, care cu emblema diecezei îți face o impresie superbă.

Figuri, ornamente și execuție recomandă pe deplin pe tinărul artist, care la timpul său prin talentul său fără a cerși spriginul oare-cui a devenit stipendiatul mai apoi cel mai distins elev al școlii de lemnărie și ferărie din Arad. Seminarul din Arad și publicul român poate fi mândru de talentul și munca acestui tinăr serios, harnic și plin de dorul artei.

Salutăm din inimă pe Iuliu Bosioc și am dori, ca publicul român să aprezieze și să răsplătească pe acest om harnic și artist în toată puterea cuvântului.

— **Impușcat cu dinamit.** George Borca din comuna Soimoș (com. Arad) în ziua de Crăciun voind a face și el puțină paradă, când a plecat la biserică (4 ore dimineața) și-a luat dinamit cu sine, pe care l-a și aprins, voind apoi a-l arunca în uliță. În momentul acela tocmai trecea pe drum o femeie. Omul respectiv a așteptat puțin, până va trece femeia, când deodată dinamitul a explodat înainte de a-l arunca din mână, și așa palma dela încheetura brațului de jos, s'a dus în aer, primind afară de aceasta și câteva rani mortale în pântec. Pe nefericitul om l-au și transportat la spitalul din Arad, dar nu-i sigur ca va rămânea în viață.

— **Răscumpărări de felicitări la Anul-Nou.** Ca răscumpărare a datinei de a gratula la Anul-Nou au contribuit spre scopurile culturale ale despărțământului Timișoara al Asociațiunii pentru cultura poporului român.

Dr. Petru Tegle și Emanuil Ungurianu câte 10 cor., Costa Maniu Timișoara, Dr. Traian Șincal Vinga, Dr. Iuliu Coste, Ciacova, Gerasim Sirbu Belintz, Ioan Pepa Buziaș, Ioan Teodorovici și Dr. Aurel Cosma Timișoara, câte 5 cor.

Dr. Lucaci Georgevici Temes-Recaș și Vicentiu Pop Jebel, câte 4 cor.
Victor Russu Urvin, George Lupșa Blajova, Ioan Popa Temes-Mănăștur și Vasile Terebențiu Izvini, câte 3 cor.

Alexandru Buibaș Buziaș, Corneliu Marcu Toger, Teodor Ciotoca Sipet, Nicolae Michuța Terenteaz, Dr. Aurel Crăciunescu Timișoara, Nicolae Vaianțu și Ioan Bandu Mehala, Danila Loichitia Jebel, Romul Secoșan Iclar, Alexandru Popovici Secusig, Gavril Selegianu Elisabetin, Vasile Ciuba Jebel, Ioan Miculescu și Valeriu Liuba Timișoara, Avram Ciocoi Vucova și Nicolae Groza Sântimihaiul-român, câte 2 cor.

Nicolae Dranciu Jebel, Ioan Buliga Dragsina, și Nicolae Crișmariu Bărateaz câte 1 cor. Cărora se simte placut îndemnat comitetul despărțământului a le exprima n ultimita sa.

— **La fondul Mesei studenților din Năsăud,** au mai binevoit a contribui: Comunitatea Iiva mare 100 cor.; Dr. Leon Scridon profesor comit. onorar 200 cor.; Șarcăiana înscris de credit 10 cor.; Dr. Const. Moșil din Incidentul cîmuniciei ficei sale Lucreția cu dl Andrei Bugnar 20 cor.; Reprezentanta comunității Sângeorgiu 25 cor.; Comunitatea Borgo Tiha 20 cor.; Comunitatea Borgo Murășciu 15 cor.; prof. Dr. Bucurariu a administrat venitul curat dela pretrecerea din 4 Oct. 1905 cu 257 cor. 34 fil.

Drept răscumpărare a felicitărilor de anul nou 1906 am primit dela Gavril Vărtic judec. în pensie din Bistrița 10 cor. Primescă generoșii contribuitoari sincerile noastre mulțumiri. Năsăud, 5 Ianuarie 1906. Pentru comis. mesei stud. Ioan Ghetie, director gimn.

— **Convocare.** P. T. membri ai Casinei om. din Oravița-montană sunt poștiți la adunarea generală ce se va ține în localul Casinei la 20 Ianuarie 1906 st. n. după amiază la 3 ore, cu următoarea ordine de zi: 1. Raportul general. 2. Raportul cassarului și al bibliotecarului. 3. Alegerea președintelui și restaurarea comitetului. 4. Eventuale propuneri. Oravița-montană, 8 Ianuarie 1906. Dr. Mihai Grosșanu, președinte. Gheorghe Jianu, secretar.

— **S-a deschis** prăvălia de coloniale a lui Rudolf Baumann Arad, Piața Tököly în colțul străzii Lázár Vilmos. Un isvor bun de cumpărare recunoscut pentru fructele proaspete de tot felul, apoi vin, tea și rum.

Cerând sprijinul marciului publ. rămân cu deosebită stimă: *Baumann Rudolf*.

— **Cadouri de Crăciun.** Asortiment colosal de bogat în cișornice de aur și argint, lanțuri de lorgnette pentru dame, bijuterii de brilliant, tot felul de obiecte de argint cu prețuri foarte ieftine la Gallert I. și fiul, ceasornicar și giuvelier Arad, piața Andrássy Nr. 22.

— **x Exclusiv bere de Schwehat,** cuhnă de casă admirabilă; zi de zi muzică țigănească în local de întâlnire al inteligenței *Kovács și Novolny*.

Bibliografie.

A apărut în tipariul Tipografiei diecezane gr.-or române din Arad, *A B C prima carte de citire pentru elevii clasei I.* de Iosif Moldovan, Nicolae Ștef, Nicolae Boșcaiu, Iuliu Grosșorean, Petru Vancu, învățători. Ediția a cincea. Aprobata de Venerabilele Consistorii diecezane din Arad și Caransebeș. Prețul unui exemplar: 40 fileri.

A apărut *Calendarul „Poporului Român”* pe anul 1906 și se află spre vânzare la Administrația „Tribuna” în Arad. Prețul 10 fileri.

La 1 Ianuarie va apare *„Viața Literară”, revistă săptămânală, literară și artistică* pusă sub direcția dlor Gh. Coșbuc și Ion Gorun (Al. Hodoș) și având ca secretar de redacție pe dl *I. Chendi*. Noua revistă va număra printre colaboratorii săi, pe lângă dnii Al. Vlahuță și N. Gane, pe Radu D. Rosetti, I. Basarabescu, Ion Birseanu, Z. Bărsan, Jean Bart, Al. Cazaban, I. Ciocirlan, V. Cioflec, R. Cioflec, V. Cosmovici, V. Grassescu, M. Cunțan, S. Cujbă, Octavian Goga, Artur Gorovei, I. Mihălescu-Stempo, I. Minulescu, D. Nanu, Andrei Naum, Vasile Pop, I. Tolea (Almeida), Gh. Totoveanu, C. Xenii și alții cari n'au răspuns încă la invitarea de a colabora.

A apărut și se află de vânzare (prețul 50 fileri, plus porto 10 fileri) la administrația ziarului „Tribuna” interesantul studiu:

„Die Bedeutung des Romänischen Elementes im Völkerconcerte Europas von Einem Patrioten”.

Broșura aceasta scrisă nemțește este merită ca în cercurile înalte politice din Austria și străinătate să facă cunoscuți pe Români.

A apărut în Tipografia diecezană gr.-or române din Arad: *„Carte de citire”* pentru clasele 3 și 4 ale școlii populare de *Iuliu Vuia*, învățător director-școlar. Aprobata cu decizia Ven. Consistor aradan dela 13/26 August 1905 Nr. 500. Prețul unui exemplar: 60 fileri.

— **Carte aprobatoare.** Înaltul minister de culte și instrucție prin rezoluțiunea dela 14 Noembrie a. c. Nr. 4390, a aprobat Curs practic de Constituția patriei de *Iuliu Vuia*.

INVITĂRI ȘI PETRECERI.

Invitare. Tinerimea rom.-gr.-cat. din Zorlențul mare invită cu toată stima la producția teatrală ce va aranja în 20 Ianuarie n. 1906 în sala de învățământ a școlii de stat din loc.

Comitetul parochial gr.-or. din Turda invită cu toată onoarea la Concertul urmat de dans cel va aranja corul său bisericesc la 19 Ianuarie st. n. a. c. în sala cea mare din Hotelul „Europa” în favorul bibliotecii școlare.

Reuniunea meseriașilor și comercianților „Andreiana” din Sebeș invită la ședința literară din 1/14 Ianuarie (ziua de anul nou) 1906 care se va ține în sala cea mare la hotel „La leul de aur” din Sebeșul săsesc.

ECONOMIE.

Arad, 5 Ian.

Societate de consum în Cefa (Bihor). Mulțumită stăruinței inv. Ioan Costa și a altor fruntași, Români din Cefa, și-au înființat o societate de consum, care precum spre bucuria noastră aflăm, merge foarte bine. Aducem aceasta ca pildă de urmat și pentru alte sate românești și trimitem totodată un sfat românilor de acolo: să nu mai dea banul lor la lipitoare! Mergeți toți la boltă românească!

Expoziția națională din București.

Presei române.

Cu eșirea la iveală a acestui întâiu număr al Buletinului Oficial al Expozițiunii Generale Române din 1906, comisariatul general va avea la îndemână un organ special de publicitate.

Recunoaștem totuși, dela început, că el este în oare care privință neîndestulitor, **prin-aceea** chiar, că acest Buletin va eși numai odată pe lună.

El ne va servi numai în mod special și nu va putea nici într'un chip să înlocuiască largă publicitate a ziarelor noastre cu aparițiune zilnică.

Comisariatul General găsește însă orfelnic acest moment pentru a aduce cea mai calduroasă mulțumire presei din țara, fara nici o deosebire de culoare politică sau de orice altă natură, pentru tot concursul binevoitor ce a dat până în prezent comisariatului, de fapt, marelui operă naționale, ce va avea loc la 1906 și a carei deplină reușită o urmărește și o dorește sincer orice om cu inimă din aceasta țară.

Răsunetul simpatic, ce a găsit ideea chiar în sine a creării acestei expozițiuni; graba cu care s'a publicat de toți orice fapt, știri anunțuri sau circulari eșite dela comisariat; modul mai mult ca magulilor cum presa a primit și comentat conținutul circularilor noastre; sfaturile, ce ea adesea ne-a dat în mod judicios, toate acestea ne obligă la o plăcută datorie, aceea de a-i mulțumi în modul cel mai ales pentru fapta ei bună și patriotică.

Când presa în o țară sau în o afacere de interes public ia în mână sa cu căldură o chestiune la ordinea zilei, succesul acesteia este asigurat.

Ne mândrim de modul cum presa română, din țară și de peste hotare, a armărit și a ajutat realizarea Expozițiunii dela 1906 și prin aceasta chiar în mare parte suntem asigurați de succes.

Dar tocmai fiindcă ne dăm desăvârșit seama de marelui rol al presei în genere și de starea mediului, în care conlucram, în special, văd cu atât mai mult, cât este de făcut și ce mare ajutor așteptăm încă dela presa română sub forma de numeroase și mari servicii, despre care nu ne îndoiim nici un moment, că ni-se vor da.

Fac dar un apel special și cât mai puternic, ca presa noastră, care înțelege cu siguranță gândirea și preocuparea mea, zilnic să sfătuiască și să îndemne pe toți la lucru, să deștepte spiritul de datorie, să înalțe sufletele, să asculte judecata, să zorească buna-voință și să arete neconținut marelui rol ce avem toți, dela mic pătă la mare, de îndeplinit cu această ocaziune.

Să o spunem hotărât, ca cei ce tânjesc, că cei nehotărâți pentru a nu admite, că sunt și cu reau voință, au o enormă răspundere și că sunt criminali față cu națiunea.

Expozițiunea Generală Română din 1906 trebuie să fie o lucrare cât mai desăvârșită. Ea trebuie să dovedească lumii, că avem dreptul de a trăi între popoarele culte. Ea caută să ne dea și nouă încrederea necesară și să ne pună la dispozițiune învățăminte prielnice viitorului nostru.

Am deplina încredere că apelul meu, pentru o cauză atât de mare, va găsi răsunetul așteptat. Am credința desăvârșită, că presa noastră va contribui astfel în mod neînchipuit de mare la bunul rezultat final.

Pentru aceasta nu-mi permit a-i mulțumi personal: *Națiunea îi va fi recunoscătoare.*

Dr. C. I. Istrati.

Societatea meseriașilor din Vârșet și jur. Primit la redacție un apel din Vârșet, iscălit de măiestrii români de acolo: Iosif Achimescu, Svetozar Ionescu, Stefan Roman, Vasile Bonciocat, Pavel Ivan, Iosif Iorga, Mihail Valean, Ivan Murgu, Petru Craiovan, Chirilă Stancu și Nistor Jivan, în care se convoacă toți meseriașii români din Vârșet și jur, la o adunare constituantă a unei societăți sub numirea de sus, pe 21 Ianuarie a. c. în Vârșet.

Bravii meseriași, în însuflețitul lor apel, zic următoarele:

„In aceste timpuri, când în întreaga lume popoare, clase sociale și singuratic grupări se unesc în societăți fie în ori-ce direcțiune a vieții omenești, ca astfel cu puteri unite și înmulțite să conlucre la promovarea intereselor lor, — și noi meseriașii din Vârșet și jur nu putem, ca să nu avem în vedere interele industriei noastre și ca să rămânem departe dela lumina din ce în ce crescândă a timpurilor, în cari trăim.

Drept aceea, frați meseriași români de toate branșele muncii cinștite ascultați glasul, care vă chiamă și veniți fără șovăire la adunarea de sus.

Veniți, ca cu toții să dovedim, că și noi ne încălzim la razele binefăcătoare ale culturii.

Veniți să ne constituim într-o puternică societate social-culturală și în urmare noi singuri să ne brăzdam drumul spre știință, adevăr și morală dată uniți, să ne adăpăm la izvorul nesecat entimentelor adevărat creștinești, patriotice și neam.

Să ne vedem cu bine la adunarea generală 21 Ianuarie st. n. 1906, care se va ține în șef.

Salutam cu drag, inițiativa laudabilă și-i dorim succes.

A apărut:

LUCIAN BOLCAȘ

»NAVALIRI BARBARE»

Nuvele

„Luceafărul” Institut tipografic și de editura Budapesta.

Se poate comanda dela autor: Budapesta, VII., Izabella-tér nr. 3. Prețul 1 cor. plus 10 bani porto.

Posta redacției.

Amicilor și abonenților noștri le dorim An nou fericit!

E. A. Pentu dar, mulțumite.

Mihail Crăciun, 3736 Iji mulțumim pentru cuvintele de îmbărbătare.

Dr. L. Iji vom comunica verbal, ce s-a hotărât ulterior în afacerea articolului. Când vii?

Bozovici și G. Cu numita foaie nu începem polemica. Cei atacați își vor ști ei apăra demnitatea, iar dacă vor sări în apă:are anume *corporațiuni*, subscriind, ne vom simți datori a deschide coloanele. De altfel întimpinările sunt datori să le publice, cei-ce atacă.

Șimand. Și noi avem cea mai deplină încredere și dragoste pentru cei doi fii ai fiertatului d-stra preot.

D. D. N. S. Trebuie să faceți statute, care se vor trimite apoi spre întărire, la minister. Cum să le faceți, vă va spune avocatul român d'acolo.

Posta administrației.

Petru Boșin, Jabuca. Abonamentul e plătit până la 1 Aprilie 1906.

A. M. Poeziile lui Goga noi n'avem numai „Luceafărul” din Budapesta.

Petru Cociuba, Kurtaker. Am primit 2 cor abonamentul pe I. sem. 1906.

Avram Epure, Oravița. Abonamentul e plătit pe anul 1906 întreg.

Nicolae Grec, Sinteia. Am primit pentru D. O. 4 cor. abonament pe 1906 iar 2 cor. pentru Orădan și 1 cor pentru Bobos.

I. C. Pâncota. Câte clase a învățat băiatul, Știe ceti și scrie bine românește și ungurește?

Redactor responsabil: Sever Boen.
Rădător-proprietar: George Nichia.

Anul-Nou fericit!

Vă poștește

Buehsbaum & Compt. Arad.

Magazin de ghet, pălării și confecții pentru domni și copii.

Recomandăm cu căldură firma on. cetitorilor noștri.

ANUNȚ.

Am onoare a aduce la cunoștința prea st. public, că mi-a succes ca și pentru **erăciunul din ast an** să pot cumpăra **per occasio**

o piatră de brilliant practic

mai mare, din care în atelierul meu fac cele mai diferite juvaericeale și pe cari le vând în prețuri nespuse de ieftine.

Vă rog să cereți informații, că cât de ieftin să poate de la mine cumpăra.

Cu stimă:

Iosif Kun,

Arad, piața Andrassy nr. 17.

Caut soț.

Pentru ferăriea mea bine cunoscută, caut un soț român care are o sumă corespunzătoare sau relațiuni familiare bune. Pentru respectivul ar fi un favor mare de oare în Arad încă nu este fierărie română. Informații să cer la administrație, sub titlul »Vaskereskedés».

In cancelaria subscrișului un candidat de avocat

cu praxă

află imediat aplicare. — Doritorii de-a ocupa acest post, binevoiască a-și trimite ofertele subscrișului, notificând pretenșiunile și condițiile.

Hátszeg, 6 Ianuarie 1906.

Dr. GAVRIIL SECUI,

advocat.

Mersul trenurilor.

Valabil dela 1 Oct. 1905.

ARAD—BUDAPESTA.

	acc.	pers.	pers.
Arad, pleacă	4.16 dim.	11.25 a. m.	9.30 seara
Sofronya	—	11.41	9.48
Curtici	4.36	11.55	10.03
Lökösháza	—	12.10	10.21
Chitighaz	4.59	12.26	10.40
Ciaba	5.17	12.59	11.24
Szolnok	7.17	4.13	2.34
Bpesta, sosește	9.35 seara	7.20 seara	6.10 dim.

BUDAPESTA—ARAD.

	acc.	pers.	pers.
Bpesta, pleacă	7.25 dim.	8.10 dim.	10.— seara
Szolnok	9.16	10.56	1.—
Ciaba	11.11	1.28	4.00
Chitighaz	11.30	2.20	4.58
Lökösháza	—	2.51	5.21
Curtici	11.54	3.05	5.38
Sofronya	—	3.15	5.50
Arad, sosește	12.12 d. m.	3.20 d. m.	6.05 dim.

ARAD—SEGHEDIN.

	pers.	pers.	pers.
Arad, pleacă	4.50 dim.	4.06 d. m.	7.10 dim.
Pecica	5.33	4.39	7.54
Bátania	6.01	5.01	8.21
Mezőhegyes	6.38	5.30	8.57
Nádlac	7.26	6.31	9.48
Makó	8.02	7.13	10.29
Seghedin, sos.	9.35	8.31	11.49

SEGHEDIN—ARAD.

	pers.	pers.	pers.
Seghedin, pl.	4.00 dim.	6.29 seara	2.29 dim.
Makó	5.05	7.30	4.17
Nádlac	5.59	8.13	4.53
Mezőhegyes	6.36	8.40	5.23
Bátania	7.31	9.33	6.02
Pecica	7.58	9.57	6.59
Arad, sosește	8.35	10.33	6.17

ARAD—TEIUȘ.

	acc.	pers.	pers.
Arad, pleacă	12.22 d. m.	4.29 d. m.	6.35 dim.
Ghioroc	—	4.35	7.06
Radna-Lipova	12.56	4.59	7.29
Soborșin	1.50	6.55	8.47
Murăș-Ilia	2.31	7.55	9.42
Deva	2.56	8.44	10.27
Simeria (Piski)	3.07	8.58	10.41
Orăștia	3.32	9.45	11.24
Vințul-de-jos	3.53	10.30	12.04
Alba-Iulia	4.15	10.40	12.24
Teiuș, sosește	7.36 seara	11.25 seara	12.58 d. m.

TEIUȘ—ARAD.

	pers.	acc.	pers.
Teiuș, pleacă	3.55 dim.	8.55 dim.	2.— d. m.
Alba-Iulia	4.23	9.30	2.28
Vințul-de-jos	4.44	11.47	2.48
Orăștie	5.33	12.33	3.33
Simeria (Piski)	5.59	12.50	3.57
Deva	6.29	1.16	4.27
Murăș-Ilia	7.06	1.41	5.05
Soborșin	8.15	2.32	6.19
Radna-Lipova	9.34	3.23	7.34
Ghioroc	10.10	—	8.16
Arad, sosește	10.50 a. m.	4.01 d. m.	8.50 seara

ARAD—TIMIȘOARA.

	pers.	pers.	pers.
Arad, pleacă	6.15 dim.	12.17 d. m.	5.— seara
Aradul-nou	6.25	12.28	5.11
Vinga	6.55	12.58	6.14
Timișoara, sos.	7.44	1.45	7.39

TIMIȘOARA—ARAD.

	pers.	pers.	pers.
Timișoara, pl.	8.25 dim.	2.10 d. m.	9.17 seara
Vinga	9.45	3.03	10.17
Aradul-nou	10.11	3.33	10.49
Arad, sosește	10.40	3.42	11.05

Mare târg de Crăciun

Șurțe de batist
25 cr.

Șurțe colorate de
creton și cloth
50 cr.

Șurțe albe pentru
bucătărese
75 cr.

Bluse negre colorate
1.50 cr.

Bluse de tenis
90 cr.

Cele mai frumoase
cătrințe de plimbare
2.50 cr.

Negligeuri (empir)
3.50 cr.

Flanel dedesupt
90 cr.

Haine pentru băeți
80 cr.

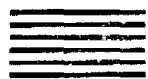
Cătrințe de băeți
40 cr.

Cele mai potrivite cadouri pentru Crăciun!

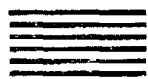
Winternitz Jenő

Magazin de haine croite pentru femei și copii

ARAD, Piața Szabadság No. 3.

Anunț!

Am onoare a aduce la cunoștință că am deschis în
Arad, — strada lemnului (Fa-utcza) — No. 1.
o fabrică de **mașini agronomice**
sub firma înregistrată la tribunalul comercial

VULCU J. MAXIM

Dispunând de mijloace îndestulătoare și sprijinit pe experiențele mele extinse făcute în

o o **Austrungaria, Germania și America** o o
mă aflu în plăcuta poziție a produce și servi pe onoratul public
o o o cu tot felul de mașini agronomice o o o
din material de prima clasă și pe lângă pre-
o—o—o țurile cele mai avantajoase. o—o—o

In special fabric, diverse mașini de sămănat, secerat, stărmătoare de cucuruz, mașini de săpat, de tăiat nutreț la vite, elururi, pluguri (Șeltană), prese de vin, pompe precum și alte articole de pinițarie și instalațiuni de mori, joagăre și țiglarii miei și mari, după cele mai moderne și mai practice sisteme recunoscute în branșele mașinării sus numite.

Procur, mijlocind prețurile cele mai avantajoase, mașini de abor și treacătoare, motoare de benzin, petrolu, spirit sau gaz, garantându totdeauna, atât de construcțiunea mașinilor cât și de materialul cel mai bun.

Efectuez totdeauna lucruri de înaltă seriozitate și tot felul de reparaturi de mașini,

cu prețuri foarte moderate, pe lângă servicia cinsit
o—o—o—o—o și prompt. o—o—o—o—o

Asigurări contra focului: case,
bucate, mobile, vestminte, mărfuri!

Agentura principală din Arad

A BANCEI GENERALE DE A-
SIGURARE MUTUALE SIBIENE

„TRANSSYLVANIA“

primesc oferte pentru asigurări din comitatele:
Arad, Bichig, Bihor, Cenad, Caraș-Severin, Timiș
și Torontal, — și le efeptuesce pe lângă cele mai
favorabile condițiuni:

1. In ramul vieții: capitale cu termen fies, rente,
zestre pentru fetițe, capital de întreprindere pentru feciori,
pe oas de moarte, spese de înmormântare. Aceste din
urmă dela 50—500 cor. se plătesc la moment in ziua
morții întemplate;

2. In ramul focului: clădiri de tot felul, mobile,
mărfuri, produse de câmp ș. a.;

3. Contra furtului de bani, bijuterii, valori, haine,
reovisite ș. a. prin spargere;

4. Contra grindinei: grâu, secară, orz, cucuruz,
ovės, viă (vinea), plante industriale: cânepă, in, hîmel,
nutrețuri, tabac ș. a.

Deslușiri se dau și prospecte se pot primi la
agenturele noastre locale și cercuale mai in fie-
care comună și direct prin

Agentura „TRANSSYLVANIA“ in Arad
principală

Strada Széchenyi nr. 1. — Telefon nr. 399.

Asigurați contra grindinei: cucuruzul,
grăul, secară, ovězul și toată economia!

Serviciul prompt și conștientos!

Unde se adună Românii? La hotel „Palatin“

care e aranjat din nou în modul cel mai modern,
cu odăi curate, foarte elegante și foarte eftine.

Unde e locul de întâlnire al
inteligenței române în deosebi?

In restaurantul hotelului
„Palatin“ al lui Ignatie Pașca.

Unde poți căpăta bere veri-
tabilă de — Schwechat?

In restaurantul „Palatin“
al lui Ignatie Pașca.

Unde poți afla, în Arad, cele
mai bune vinuri și beuturi?

In restaurantul o o o o
o o o o „La Palatin“

Unde poți căpăta, în Arad,
cele mai bine gătite mâncări?

Tot la „Palatin“, la restau-
rantul lui Ignatie Pașca!

Și tot acolo, în fie-care Sâmbătă, se capătă
cîrnați proaspeți și carne de porc. Abonamente
se fac cu prețuri din cele mai convenabile.

Serviciul prompt și conștientos!

Intâmplările de peste an.

Ianuarie.

1. Felicitări de Anul-nou la toate partidele; Apponyi accentuează că rămâne credincios cu întregul său partid bazei 67-iste.

2. Capitulara Port-Arthurului.

3. S'annunță dizolvarea Dietei în ambele corpurile legiuitoare.

4. Dieta se disolvă — prin rescript regesc. — În urma demisiunii guvernului Sturdza, se constituie un minister conservator sub prezidenția d-lui Cantacuzino.

5. Se convoacă dieta nouă pe 15 Februarie; ministrul de interne ordonă alegerile generale de la 26 Ianuarie până la 4 Februarie. — Dizolvarea Camerei române.

10. Conferența națională din Sibiu, care decretează activitatea cu mare majoritate.

17. Cabinetul Combes demisionează.

19. La slujba sfințirii apei, soldații împușcă asupra cortului Țarului.

25. Rușii sufer înfrângere la Sandepu și se retrag până la Mukden.

26. Ziua alegerilor generale. Candidații naționali Dr. Ioan Suci, Dr. Stefan C. Popp, Dr. Aurel Vlad, Dr. Aurel Novac, Dr. Teodor Mihali, V. Damian ies învingători. Russu Șirianu ajunge în balotaj cu 784 voturi.

31. Candidatul național Dr. Nicolae Comșa iese învingător în cercul Săliștei, cu o majoritate de 31 voturi.

Februarie.

1. Contele Tisza rămânând la alegeri în minoritate își dă în Viena dimisia.

3. Contele Andrassy Gyula, e încredințat de homo regius. — Maxim Gorkij deținut.

9. Candidatul național Russu-Șirianu învinge în Chișineu.

10. Grevă generală în Rusia.

12. Kossuth Ferencz e primit în audiență la Majestatea Sa.

16. Bande de bătăuși, secundate de gendarmi, zadărnicesc în Ceh, învingerea candidatului național Pop de Băsești. Canalia, atacă însuși pe veteranul președinte al partidului național, și-l rănește. — Valer Ioanovici este osândit la un an temniță pentru poezia «Roata dela Bălgrad».

17. Intâia ședință a Dietei și a Casei Magnaților. — Omorârea marelui duce Sergius în Moscva.

18. Deputații naționali se constituie în club parlamentar cu alesul Slovacilor Milan Hodja și al Sârbilor Ljubomir Pavlovits.

19. Grevă generală în Rusia.

22. Dieta se ajurnează. — Profesorul Dimitrie Comșa este primit în audiență de M. M. L. Regele și Regina României, cărora le predă un album de cusături și țesături și este decorat cu medalia «răsplata muncii».

24. Se dărâmă cel din urmă părete a tunelului Simplon.

Martie.

1. Audiența contelui Tisa la Majestatea Sa; cincisprezece politicieni primesc invitări la Burg. — Maxim Gorkij eliberat.

4. Țarul publică un manifest, în care promițând reforme, face apel către Ruși, pentru înfrângerea dușmanilor interni.

9. Dieta se întrunește, alege câteva comisii și se prorogă.

10. Japonezii intră învingători în Mukden.

16. Consiliu de Coroană în Viena, la care au parte cei doi miniștri prezidenți, Gautsch și Tisa, ministrul de externe Goluchovsky, contele Khuen-Hédervary. Regele se decide să vină la Budapesta.

17. Camera franceză votează proiectul, prin care se reduce serviciul militar la 2 ani.

19. Redactorul Sever Bocu este achitat de curtea cu jurați din Oradea-mare în procesul de agitație pentru un articol din «Tribuna».

20. Adunarea generală a băncii «Victoria» în care se decide ridicarea capitalului de acți,

prin o nouă emisiune, la suma de 1,200.000; dividendă s'a urcat la 9%.

22. Contele Andrassy e primit în audiență, și-și redă misiunea de homo regius.

23. Lukács László și Wekerle Sándor sunt primiți în audiență unde li-se îmбие misiunea de a forma guvern, dar nu primesc.

25. Széll Kálmán e primit în audiență; declară că nu ține de posibilă formarea unui cabinet parlamentar.

31. Vizita împăratului Wilhelm în Tanger (Maroco) Atentat neisbutit contra generalului Trepov.

April.

6. Intâlnirea împăratului Germaniei și a regelui Italiei în Neapole. Intâlnirea împăratului Angliei și a presidentului republicii franceze.

7. Dieta ungară nimicește concludul de 18 Noemvrie și alege comisiune pentru adresă.

8. Moartea lui Strossmayer. — Deschiderea sesiunii generale a Academiei Române. — Flota baltică se retrage dinaintea Singaporei.

13. Moartea fruntașului român George Lazar, avocat în Arad. — Coaliția își prezintă în Dietă proiectul de adresă.

17. Tribunalul din Timișoara osândește în procesele «Drapelului» pe M. Gașpar la 10 luni, Dr. Cornel Jurca, la 8 luni, Dr. Stefan Petrovici la 6 luni temniță.

21. Validarea mandatului deputatului Stefan C. Pop, atacat pentru greșală de formă. — Tinerii academici români demonstrează în teatrul din Oradea-mare împotriva piesei «Clopotele amușite»: se naște încăerare între tineri și publicul unguresc din teatru; tinerii români se poartă vitejește.

23. Regele Carol prezidează ședința festivă a Academiei Române din București. Secretar general este ales din nou Dimitrie A. Sturdza. Dr. Sextil Pușcariu este ales membru corespondent al Academiei.

23. Guvernul unguresc detrage debitul postal cărții deputatului Russu Șirianu, Românii din Statul Ungar».

24. Perchiziție în redacția Tribunei pentru trei manuscrise incriminate.

25. Adunarea generală a băncii «Albina» — Moartea folcloristului Ioan Pop Reteganul.

27. P. S. Sa Episcopul Ioan I. Papp sfințește în catedrală sfântul mir, cu mare pompă religioasă.

30. Validarea mandatului deputatului Aurel Vlad, atacat cu protest la Dietă de către Simon Ferencz și soții.

Maiu.

1. Serbări de muncitori în toată lumea.

2. Academia Română, decerne premiul de 12.000 Năsturel, lui I. Sirbu pentru lucrarea asupra lui Mihai Viteazul și premiază din premiul Admachi pe scriitorii nostri V. Păcățean pentru «Cartea de aur» și Russu Șirianu pentru lucrarea sa «Românii din regatul ungar».

3. Deschiderea Sinoadelor bisericii gr.-or.

5. Clubul naționalităților din Dietă, prezintă proiect de adresă separat, prin președintele său Dr. Teodor Mihali.

7. Deputatul național Stefan Pop vorbește în Dietă, sprijinind proiectul de adresă.

9. Deputatul croat, baron Iosipovich ține un discurs, între zgomotele Ungurilor, în limba slovacă. — Deputatul național Aurel Vlad ține discurs, sprijinind adresa clubului.

10. Deputatul național Dr. Ioan Suci ține discurs în Dietă.

11. Dieta primește adresa coaliției.

23. În Camera Italiei se face o demonstrație de simpatie pentru România, din incidentul româno-turcesc.

27. Darea de seamă a deputatului Dr. Ioan Suci, în Dezna. — Răscoala în Polonia.

29. Măcelarea armenilor în Caucaș.

30. Atentat împotriva regelui Spaniei în Paris.

31. Tribunalul din Arad aduce verdictul osânditor în procesul Șepreusenilor; inculpatorul Sturdza

și Iosif Matea sunt osândiți la câte un an temniță, șeasă acuzați la câte opt luni, și alți zece la câte 6 luni temniță. Verdictul produce indignare generală între Români.

Iunie.

3. Elevii institutului pedagogic-teologic din Arad, fac excursiune de studiu pe domeniul erarial din Mezöhegyes.

5. Moștenitorul de tron al Germaniei se cunună cu princesa de Mecklenburg, Cecilia.

9. Norvegia se desface de Svedia.

13. Moartea archiducului Iosif. La înmormântarea din Budapesta participă și episcopul I. I. Papp.

15. Principele Carol al României e promovat și trecut în anul II. al școlii de fii de militari din Iași.

19. Denumirea cabinetului Fejérvary.

21. Noul guvern se prezintă în Dietă; contele Tisza propune neîncredere guvernului.

22. Audiențe în Királyhida; cabinetul își dă dimisia, regele nu o primește.

23. Darea de seamă a deputatului Russu Șirianu în Pilul-mare și F.-Varșand. — Excursiune de studiu în Arad a elevilor gimnaziali din Brad.

26. Moartea fruntașului român Zeno Mocsonyi de Foen.

Iulie.

1. Baronul Fejérvary este primit în audiență și referență Majestății Sale despre rezultatul consfătuirilor cu șefii opoziției.

4. Camera franceză votează proiectul de lege al separării bisericii de stat.

5. Grevă în S. Petersburg.

6. Moartea profesorului Nothnagel și a istoricului Eliseé Reclus.

7. Vaporul Potemkin, care s'a resculat, se predă României, în Constanța.

8. Regele a primit în Ischl pe ministrul președinte Fejérvary.

11. Ministrul de interne dă ordinațiune ca numele alegătorilor să fie maghiarizate în listele electorale.

14. Ministrul Fejérvary publică un manifest prin care advertizează municipiile să nu urmeze cu rezistență pasivă.

15. Moartea tinărului avocat din Siria Dr. Ioan Raț.

20. Ministrul de interne nimicește concludul municipiului Budapesta, care decretează reținerea dărilor plătite benevol.

22. Baronul Fejérvary e primit la Ischl în audiență, unde s'a ținut consiliu de coroană.

23. Invățătorii români din partea dreaptă a Murășului, adunați în Giula, pentru a-și ținea adunarea generală, sunt bombardați cu petrii din partea Ungurilor.

27. Se țin în toată țeara meetinguri de socialiști în favorul sufragiului universal.

30. Eugen Brote scrie un articol în «Tribuna» prin care stăruie pentru politica tradițională, împotriva unor curente, cari accentuau neutralitatea ca linie de conduită politică a Românilor în criza ungară. Articolul produce senzație între Români. — Sinuciderea lui Dr. George Popovici fost deputat român în Reichsrat.

August.

1. Comitetul executiv al Coaliției publică un plan pentru executarea unitară a rezistenței pasive.

7. La balotajul din Liptószentmiklós în fața de candidat naționalist Emil Sturdza, care a întrunit 1443 voturi, ministrul Lanyi, cu o majoritate de 30 voturi, pentru a sprijini candidatura deputatului naționalist s'au dus la Liptószentmiklós deputații naționali Dr. Ioan Suci, Dr. Stefan C. Pop și Dr. Aurel Vlad, adv. Dr. Aurel Grozda și redactorul «Tribunei» Sever Bocu.

13. Se țin meetinguri în toată țeara pentru sufragiul universal.

— Deputatul naționalist Dr. Teodor Mihali ține darea de seamă în Ileana-mare.

14. Plebiscitul din Norvegia decide desfacerea uniunii svedo-norvegiene.

15. Regele Angliei cercetează în Ischl pe Francisc Iosif.

— Apare ordinul ministrului Lukács pentru maghiarizarea școalelor naționalităților.

18. Onomastica regelui.

19. Roosevelt intervine ca pacificator între Ruși și Japonezi.

— Apare broșura Zeysig.

— Deschiderea solemnă a serbarilor din Sibiu, cari fin o săptămână. Inaugurarea Muzeului. Adunările generale a societăților culturale românești. Românii din țară participă mai multe mii la serbări. M. Sa salută serbările românești prin un autograf și-și exprimă părerea de rău, că ocupat cu altele, nu poate lua parte la serbări. La propunerea vicarului V. Mangra, Asociațiunea trimite o adresă omagială.

20. Conte Apponyi este primit cu pietrii de către socialiști în Șoproon.

— Apare un ziar românesc în Basarabia.

24. Afacerea Zeysig devine un mare scandal.

25. Regele nostru la manevrele din Tirolul-de-Sud.

31. Intunecime de soare.

Septembrie.

2. În conferința interparlamentară din Bruxela, la care participă și dep. național Dr. N. Comșa, C. A. Dissescu bărbatul de stat al României, susține și congresul primește, spre marea decepție a deputaților maghiari, o moțiune, prin care se stabilea că în statele poliglote, politica de stat trebuie să fie în acord cu respectul naționalităților.

4. Convocarea delegaților români în conferința electorală la Sibiu pe 20 Septembrie pentru luarea unei rezoluțiuni asupra situațiunii politice și a sufragiului universal.

5. Iscălirea solemnă a păcii ruso-japoneze în Portsmouth. — Adunare populară în Dej, la care participă mii de Români.

7. În Tokio izbucnește revoltă pentru pacea încheiată.

9. Ministrul interne proclamă în vorbirea sa din Boesca sufragiul universal.

10. Aniversarea morții reginei Elisabeta.

11. Zigány Arpád e deținut ca autor al broșurii Zeysig.

12. Guvernul și-a dat demisia, pe care M. Sa a primit-o, incredințând cabinetul provisor cu conducerea afacerilor.

13. Adunarea din Sibiu e oprită prin ministrul de interne.

14. Inchiderea expoziției românești din Sibiu.

14. Clubul naționalist ține constătuire prealabilă înaintea deschiderii Dietei.

14. Adunare de popor în Șomcuta-mare, la care iau parte 4000 de Români.

15. Deschiderea Dietei. — Socialiștii aranjază o mare demonstrație în fața parlamentului. Iau parte la aceasta 150.000 de muncitori. În Dietă se citește rescriptul regesc prin care se ajurnează Dieta până la 10 Octombrie.

16. Adunări de popor în Neoplanta și în Sânmiclăușul-mare.

23. Majestatea sa primește în audiență sumară pe șefii coaliției, și fără a pertracta cu dinșii, le citește o hârtie, care cuprindea programul regelui. Deodată îndrumă pe corifeii la Goluchowszky, mai târziu la contele Cziráky ca să negocieze cu acesta ca homo regius.

25. Negocierile rămân fără rezultat, șefii coaliției se rentorc oparați din Viena.

25. Demonstrațiuni socialiste săngeroase împotriva kossuthiștilor.

26. Mai multe adunări populare românești.

27. Demonstrațiunile din Budapesta își ajung culmea.

Octombrie.

1. Conducele de torțe plănuit de kossuthiști și de socialiști, se opresc.

4. Regele primește în audiență pe miniștrii Fejerváry, Kristóffy și Lányi.

7. Mare adunare de naționalități în Beciche-recul-mare.

14. Sfințirea bisericii din Cheresig prin episcopul Andului I. I. Pap.

18. Foare oficială publică numirea din nou a ministrului Fejerváry.

20. Poetul Octavian Goga își scoate în volum poeziile.

20. Sașii remonstrează prin un memorandum așternut la Tron, în contra ordinațiunilor ilegale ale ministrului Lukács.

21. Nouii miniștrii depun în Viena jurământul.

26. Redactorul Sever Bocu, își începe osânda de 2 luni, în temnița din Arad.

28. Bánffy e ascultat de judele de instrucție în procesul Zeysig. Toată lumea îl bănuște, că dânsul e autorul moral al broșurei. — Ministrul Fejerváry espune programul guvernului înaintea unei deputațiuni.

30. Retragerea în penziune a prințului Lobkovitz. — Comitetul executiv al coaliției ia atitudine contra programului guvernului.

Noembrie.

3. Se constituie partidul progresist cu 4 deputați dietali. La întâia instalare din Cluj a noilor fișpani, contele Teleki László e primit cu ouă clocite.

4. Guvernul amenință municipiile cu cele mai severe măsuri.

5. Apponyi și Justh declară război guvernului la o adunare în Măcău. — Fișpanul Aradului Vásárhelyi László depune jurământul.

6. Municipiul Pest sigilează ușile localității fișpanului.

7. Marea adunare românească din Lugoj la care participă toți deputații naționali, și popor peste 10.000.

8. Comitatul Zemplén nu-l instalează pe fișpan. — Regele Spaniei sosește în Viena.

11. Inchiderea universității din Budapesta din pricina tulburărilor studentești.

12. Savantul Nicolae Iorga, în călătoria sa de studiu, ajunge în Arad.

15. Oprirea adunării populare din Teiuș.

16. Ministrul de comerț Vörös László este ales deputat în O-Buda.

24. Conte Laszberg ocupă scaunul de fișpan al comitatului Pest cu putere brachială. — Adunare populară în Ceica la care ia parte deputatul Russu Șirianu.

25. Șeful socialistilor Bebel se pronunță în chestia crizei ungare, condamnând șovinismul unguresc.

27. Autorii broșurei Zeysig sunt achitați de curtea cu jurați din Budapesta.

28. Marea demonstrație socialistă în Viena în favorul sufragiului universal.

30. Oficerii unguri din garnizoana din Arad iau atitudine contra abonării ziarului Tribuna pentru casina oficerilor. — Se pornește investigație judecătorească împotriva mai multor membri ai municipiului Pest. — Regele primește pe Fejerváry în audiență.

Decembrie.

1. Ministrul președinte Fejerváry este primit din nou în audiență la Majestatea Sa. Ministrul de interne detrage subvenția de stat comitatelor renitente.

5. Candidatul național Victor Bontescu, cade la alegerea din Hunedoara, cu o minoritate de 99 voturi, după o luptă înverșunată.

9. Comitetul executiv al Coaliției hotărăște să nu se opună rescriptului de prorogare a Dietei, convocată pe 19 Decembrie.

18. Poetul Octavian Goga este primit foarte călduros de Regina României.

19. Ședința Dietei. Regele prorogă Dieta până la 1 Martie. Toate partidele — în afară de partidul naționalităților — protestează contra continuelor prorogări. Ministrul Kristóffy publică proiectul său de reformă electorală, care produce mare resens între Români.

20. Fejerváry își dă demisia, pe care Regele nu o primește.

21. Deputații naționali se prezintă în audiență la ministrul președinte și cer revocarea soldaților și urmărirea judecătorească, a ziarelor cari atîță populația. Fejerváry îi primește afectuos și promite ale împlini cererile.

23. Învățătorul Zaharie Neamțu din Pleșcuța este adus ferecat în temnița din Arad, învinuit, că a atîtat poporul la răscoală.

25. Redactorul Sever Bocu se eliberează din temnița ordinară din Arad.

31. Vești de împăcare din Budapesta.

Românii din Statul-Ungar.

Se știe că în vara anului 1904 dl Russu Șirianu a scris în București o carte: *Românii din Statul-Ungar*. Academia Română, cel mai înalt așezământ cultural al Românilor a premiat cartea.

Eată raportul pe care l'a scris Academiei Române dl P. S. Aurelian, fost președinte al Academiei Române, despre cartea d-lui Russu.

Ioan Russu Șirianu, Românii din Statul-Ungar, București 1904. — Raport de P. S. Aurelian.

Înainte de a intra în cercetarea cărții d-lui Șirianu, țin a declara că o asemenea carte lipsește nu numai Românilor din Statul-Ungar, dar nouă Românilor din Regat. Cunoaștem mai amănunțit chestiunile privitoare la populațiunea din ori care alt Stat din Europa, decât în țerile locuite de Români și de cari ne desparte coama Carpaților.

Aci dincolo de munți, locuiesc aproape trei milioane de Români, neam de oameni îndurători, de oarece de atâtea veacuri s'au strecurat prin toate nevoile, oameni falnici, iubitori de țară, frați de sânge cu noi, și cu toate acestea noi cei de aici îi cunoaștem foarte puțin și cei mai mulți dintre noi de abia îi cunosc cu numele.

Aceea ce poate explica și scuza până la oarecare punct neștiința noastră despre starea Românilor din Statul-Ungar și aiurea este și lipsa aproape completă de o lucrare de felul aceluia ce ne prezintă dl Ioan Russu Șirianu.

Lucrarea este împărțită în XI capitole și a nume:

- I. Numărul Românilor din Statul-Ungar.
- II. Sporul Românilor între anii 1890 și 1900.
- III. Maghiarizarea în Ungaria și în Ardeal.
- IV. Cuceriri și pierderi în fiecare comitat.
- V. Amestecul Românilor cu celelalte naționalități.
- VI. Repartizarea și mărimea satelor românești în comparațiune cu ale celorlalte naționalități.
- VII. Viața de familie între Români.
- VIII. Contingentul militar.
- IX. Starea culturală, așezămintele și societățile de cultură.
- XI. Emigrarea.

În lucrarea sa autorul a adunat la un loc toate științele statistice oficiale privitoare la români; a cules informațiuni prețioase din rapoartele oficiale ale eparhiilor române, din rapoartele societăților de agricultură.

Într'un volum de 330 de pagini dl Russu Șirianu a făcut să se oglindeze starea statistică a Românilor din Statul-Ungar dela 1900; este un inventar statistic social al stării Românilor la începutul veacului XX.

Românii din Statul ungar în număr de 2.799.479 formează 14,5% din populațiunea țării, care este repărțită cum urmează între naționalitățile conlocuitoare:

Unguri	8.749.301 (1)
Români	2.799.479
Germani	2.135.181
Slovaci	2.019.641
Croați	1.678.569
Sârbi	1.052.180
Ruteni	429.447
Diverși	397.761

Dacă se consideră numai Ungaria propriu zisă (cu Ardealul), adică fără Croația, Slavonia și Fiume, Românii au format la 1900 din populațiunea întregă a regatului 16,7%.

În cuprinsul lucrării, populațiunea este indicată după comitate și după comune, așa că se va putea urmări pe viitor dezvoltarea sau darea înapoi a populațiunii române în fiecare comună, în comparațiune cu celelalte naționalități.

Se află 9 comitate în Ardeal, în care Români sunt în majoritate; acestea sunt:

(1) După indicațiunea autorului, din aceștia 851.279 sunt Evrei.

1. Alba-de-jos	78.8%
2. Bistrița-Năsăud	69.2%
3. Cojocna	68.6%
4. Făgăraș	90.2%
5. Hunedoara	84.7%
6. Sibiu	66.0%
7. Soinoc-Dobâca	76.3%
8. Târnava-Mică	50.8%
9. Turda-Arieș	72.6%

iar în Ungaria, Românii sunt în majoritate în comitatele:

Arad	65.0%
Caraș-Severin	74.2%
Sălajiu	60.6%

Interesantă ar fi ca într-o nouă edițiune autorul să poată înfățișa starea populației române în comparație cu celelalte naționalități, la diferite epoce, și cât mai îndepărtate se va putea.

În materie de populație negreșit că numărul însemnează mult; însă aceea ce interesează de aproape este mișcarea populației, sporul sau împușinarea numărului.

După arătările autorului s'au sporit Românii în mod simțitor, astfel că procentul s'a schimbat favorabil față de celelalte neamuri în mai multe comitate.

Pe întreg teritoriul Statului ungar Românii s'au înmulțit în zece ani cu 210.413 suflete. Sporul este de 3.12%, mijlocie destul de favorabilă, și cea mai favorabilă după a Ungurilor propriu zis. În adevăr Ungurii s'au înmulțit cu 18.8% Românii cu 8.12, Germanii cu 7.3%, iar Slovaci cu 6.4%.

În regatul Ungariei Românii sunt nu numai cei mai numeroși după Unguri, dar și acei cari se înmulțesc mai mult.

Întru cât privește Ardealul la 1890, Românii formau 56.7% din întreaga populație, adică peste jumătate. Acest procent a scăzut la 56.5% la 1900. Această scădere se datorește înmulțirii elementului unguresc.

Dacă procentul sporirii Românilor nu este tot atât de favorabil ca acela al Ungurilor, cauzele sunt feurite. Ne măhneste ca între acele cauze autorul face să figureze și deprinderea cu totul condamnată de a nu avea copii mulți, necunoscută Românilor, și pe cari cei de astăzi au imitat-o dela străinii cu cari sunt în contact.

Norocire că păcatul acela contra neamului este mărginit la oarecari localități.

O altă cauză ce este foarte gravă și amenințătoare, care împiedică sporirea populației române, este alcoolismul. Se pare, după afirmarea autorului, că în Banat și peste tot în satele românești din Ungaria se consumă mai mult spirit.

Lipsa de îngrijire medicală și de măsuri igienice face ca mortalitatea să bântue mai cu samă printre copilașii mai mici de cinci ani.

Autorul cu mare dreptate face un călduros apel către preoți și învățători și conducători ai poporului, să întrebuințeze toate mijloacele ce le stau la îndemână pentru a înlătura sau micșora cauzele cari contribuiesc la scăderea populației.

Se înmulțesc Românii, și vin în rândul al doilea după Unguri; din nenorocire în decese stau înaintea tuturor și aceasta este o dovadă pipăită, că este ceva bolnav în modul de traiu al Românilor.

A trecut un pătrar de secol, de când s'a promulgat în Ungaria legea, prin care se introduce în mod obligator limba ungurească în toate școlile naționale conlocuitoare în Regatul ungar. Scopul legii ar fi, ca treptat, pe nesimțite, să se pună în aplicare maghiarizarea, adică contopirea treptată a celorlalte naționalități, în naționalitatea maghiară.

Se plâng naționalitățile, că prin diferite legi, făcute pentru a se atinge acest scop, s'ar fi nesocotit legea asupra naționalităților; că autonomia școlară și bisericească au fost atinse în dispozițiile lor fundamentale.

Spre a se atinge scopul s'au înființat de cincisprezece ani așa numitele Kisdedovo-uri, în în cari se duc copii dela trei ani ca să învețe limba maghiară.

Pe aceste aziluri se pune mare temei pentru propășirea maghiarizării. De aceea dela anul 1891, de când s'a promulgat legea Kisdedovurilor, s'a înființat pentru naționalități de patru ori mai multe aziluri de copii, de cât pentru Unguri.

Se pare însă, că dacă acesta a fost scopul înființării azilelor de copii, el n'ar fi fost atins,

deoarece după zece ani de aplicare, rezultatul ar fi, că din nemaghiari au știut ungurește 36.9% în Ungaria și 2.1% în Croația. Cu alte cuvinte un spor de 3.1% în Ungaria în zece ani și de 0.6% în Croația.

Chestiunea aceasta a maghiarizării fiind de mare importanță pentru naționalitățile din Ungaria, este firesc ca autorul cărții de față să-și fi pus întrebarea: dacă acești din urmă ani, de când politica de maghiarizare se face mai cu stăruință, Românii din Regatul ungar au dat îndărăt sau merg înainte în mijlocul celorlalte neamuri, cari trăiesc; și în special față de Unguri?

Nu voiu intra în amănuntele date de autor și cari, în treacă fie zis, ar fi putut fi înfățișate în mod mai regulat, mai sistematic. Faptul este, că Românii au pierdut și ei teren în multe localități; de altă parte au dat o dovadă de rezistență, care a atins admirația unor scriitori unguri de valoare. Pe Unguri i-a îngrijit și-i îngrijește ușurința, cu care comune întregi maghiare, s'au transformat cu timpul în comune românești.

Din această grea încercare, la care a fost și este supusă naționalitatea română, Românii cu toate piedecile, tot ei au eșit învingători; tot ei au dovedit, că o naționalitate atât de veche, care a ținut piept celorlalte grele condițiuni de viață, ce se pot închipui, o asemenea naționalitate nu se poate desființa și aceasta mai cu osebire în vremurile de astăzi.

Autorul crede, că puterea de rezistență față de maghiarizare ar fi între altele, că în Ardeal Românii locuiesc compact, mai compact, de cât toate celelalte naționalități, iar în Ungaria partea cea mare a Românilor populează teritoriul, care este presărat numai cu sate române, sau cu sate, unde numărul Românilor este covârșitor.

În Ardeal din cincisprezece comitate, Românii sunt în majoritate și stau compact în zece comitate. Sparte sunt numai comitatele dela răsărit.

În Ungaria în trei comitate Românii au majoritate de 60% până la 74.2% și minorități importante între 24.2% și 44.2%.

Așa dară populația română este în destul de compactă și de bine așezată, pentru a se avea credința neștrămutată în trăinicia neamului.

Un cuvânt asupra repărțirii sau așezării populației românești:

Pe o suprafață de 11.450.347 jugăre catastrale se află repărțite cele 2.981 de comune locuite de români. Populația acestor comune se urcă la 1.680.161 suflete; iar restul Românilor locuiesc în cele șase orașe mari române, în orașele maghiare, germane, precum și în satele cu populație mixtă.

Majoritatea populației române locuiește în satele mici. Acestei împrejurări: comune mici românești, datoresc sume de neajunsuri atât culturale, cât și sociale și administrative. Autorul însă observă, că micșorarea satelor are avantajul de a întârzi și chiar de a împiedica maghiarizarea; și spre a dovedi aceasta, arată cu exemple cum odinioară în majoritate orașe românești ori germane s'au populat de Unguri, așa că astăzi sunt curate cetăți ungurești. Între orașe, în cari maghiarizmul a făcut progrese însemnate citează Aradul și Timișoara. În aceste două orașe, nu cu mult timp înainte, Ungurii erau în minoritate pronunțată, iar azi sunt în majoritate.

Dela modul cum este înțeleasă și trăită viața de familie atâră înaintarea, întărirea și mărirea unui popor, sau retrogradarea, slăbirea și micșorarea lui.

Autorul nostru ne spune că pavăza neamului românesc este dragostea pentru vatra strămoșească; că în toată monarhia nu este al doilea popor care să țină mai mult la familie și satul său, cum ține Românul.

Pentru Români este cea mai grea suferință, când sunt nevoiți să plece din locul lor. De aceea pe când Ungurii din câmpiile cele mai roditoare ale Ungariei emigrează cu sutele de mii, Românii se mulțumesc a trăi o viață de multe ori năcăjită în satele lor sărace.

Această aplecare a Românilor de a se deslipi cu greu de vatra părintească are oare cari neajunsuri; însă a fost și este folositoare și necesară pentru conservarea naționalității. Mai toți bărbații cultivați, cu cât am avut prilej de a vorbi despre această chestiune, au recunoscut că în mare parte păstrarea naționalității se datorește acestei alipiri a Românilor de locul nașterii lor, de vatra familiei lor.

Se pare că și în liniștile și bine alcătuitele familii române, divorțul a făcut oare care progres în raport cu trecutul.

Divorțul poate deveni disolvantul familiei, când se abuzează de dânsul. Preoții și învățătorii sunt mai în măsură decât ori cari alții ca să arate poporației pericolele de tot felul ale divorțului.

Familia română este aplicată mai cu samă la cultura pământului. Pentru multe cuvinte industria străbate cu greu între Români. Străinii se ocupă mai mult cu comerțul și industria. Este o chestiune care merită toată atențiunea bunilor Români, de oare-ce ori cât ar fi de folositoare și pot zice moralizatoare agricultura, totuș pe vremurile în cari trăim, nu mai poate un popor să rămână în afară de mișcarea industrială.

Este îngrijat, și cu drept cuvânt, autorul nostru despre sporirea nașterilor nelegiuite și a căsătoriilor civile, în afară de biserică. Nu mai puțin îngrijitor este și progresul ce a făcut concubinajul, traiul în afară de căsătoria religioasă și civilă.

E dureros de a constata că o familie atât de solid întemeiată, ca familia română, să înceapă a fi amenințată de vițuri cari pustiesc și distrug societățile în cari se încuibează.

Starea culturală a Românilor este și dânsa îngrijitoare. În Ungaria știu care dintr'o mie de Români greco-ortodoxi 208, iar dintre cei greco-catolici numai 132.

Starea de inferioritate a Românilor este și mai învederată comparată cu aceea a altor naționalități din Ungaria.

Știu carte dintr'o mie de

Germani	629
Unguri	537
Slovaci	527
Croați	477
Sârbi	319
Români	144
Ruteni	131

Iar după loc, Românii din Ardeal stau mai prejos cu știința de carte decât cei din Ungaria, nu de dintre 1.000 Români știu carte 153, în Ardeal știu numai 137.

Sunt multe cauzele cărora Români datoresc starea lor de inferioritate: ei pe pământul lor au avut să lupte înainte de toate pentru a-și salva ființa și apoi s'au gândit la carte și alte îmbunătățiri sociale.

De altfel întreg Statul ungar nu este prea ridicat în cultură; mai bine de jumătate din Populația Regatului (520 dintr'o mie) este neștiutoare de carte.

Și cu toate acestea Românii, dintre toate naționalitățile au jertfit și jertfesc mai mult pentru școală.

Urmând să deie cuprinsul și a celorlalte capitole, dl Aurelian sfârșește laudând cartea și recomandând ca Academia să o premieze.

Pentru că din carte nu s'a trimis una și la procuratura din Oradia-Mare, judecătoria din Arad a osândit pe dl Russu la 400 coroane amendă. De asemeni i-s'a făcut proces pentru «ațătare» împotriva Ungurilor, și Lunii dl Russu va trebui să stea înaintea senatului de punere sub acuza a tribunalului din Oradia. *Lucru ce nu s'a mai petrecut cu nimeni pentru carte scrisă și tipărită în străinătate.*

E prigonită deci nu numai cartea, care a fost oprită să treacă din România la noi, ci e prigonit mai presus de toate dl Russu. Fiindcă a scris o carte care varsă lumină deplină asupra stării Românilor, arătând și numărul lor, și virtuțile și slăbiciunile lor, dl Russu e invinuit că a «ațătat» împotriva Ungurilor.

Un general dăscălind pe Kossuth.

La anul nou, într'o vorbire ce a ținut, Kossuth a vorbit împotriva împărăției, zicând că Ungurii nu pot avea altă țintă de cât să se întărească pe dânșii.

Cuvintelor lui nesocotite răspunde acum în «N. Freie Presse» din Viena, un general, care între altele scrie:

Spun Ungurii: nu vrem să fim mare putere, ci să ne lase să luptăm pentru mărirea neamului nostru. Asta ar mai merge, dacă Ungaria n'ar avea vecini, și anume vecini tineri și plini de putere cari vor să-și lărgească cercul de putere pe socoteala Ungariei. Legătura economică încheiată acum de curând între Bulgaria și Sârbia ar putea să deschidă multora ochii. Acesta-i întâiul pas pentru strămtorarea Ungariei. În vremurile d'acum numai acele țări pot înflori, cari și cu puterea pot să-și apere interesele economice. Războaiele mai nouă aproape toate, până la unul, s'au făcut în semnul intereselor economice (de îmbogățire).

În Ungaria așa se crede că Ungurii și singuri ar putea să țina piept cu Bulgaria și Sârbia. Oare așa să fie?

Să ne dăm seama o clipă și să facem o asemănare între puteri, căci aici puterea armată decide, nu însuflețirea națională, care-i vorbă goală. Sârbia și Bulgaria împreună pot să pună în stare de luptă 400.000 ostași. Ungaria — având în vedere regimentele ce se recrutează aici, căci corpul de armată 13 din Croația din anume cuvinte nu se poate socoti ungurească — nu poate pune în stare de luptă mai mult de cât 300.000 soldați. La strămtoare poate, că ar fi destul și atâta. Trebuie să luăm în socoteală însă încă un fapt însemnat. Regele de acum al României, este prieten bun al regelui nostru și e de crezut, că va face totul pentru ca noi să nu rămânem descoperiți și să nu fim surprinși.

Nu trebuie să uităm însă, că trei milioane de frați ai celor din România sunt apăsați în Ungaria, astfel dar numai atâta vreme, suntem în

siguranță câtă vreme trăiește regele Carol. Dacă România se alătură țărilor din Balcani (Serbiei și Bulgariei), atunci Ungaria va sta în fața unei aștiri de 700.000 oameni, așadar tocmai de două ori atâta cât are dânsa.

Dupăce arată apoi asupra primejdiei ce s'ar naște între Unguri când s'ar întovărăși între ele celelalte neamuri, dupăce arată puțința ca Ardealul și Banatul să se rupă de Țara Ungurească, — generalul întreabă: Pe cine s'ar putea răzâma dar Ungurii? Pe Austria? Dar cine știe ce ar ajunge și Austria desfăcându-se de Ungaria? Și apoi nu prea e de crezut ca Austria să ajute pe Unguri cari atâta o hulesc!

E întrebarea numai: va înțelege oare Kossuth Ferencz și cei d'oe gândire cu el?

Dela safe.

Serată. — Examen.

La 3 Ianuarie n. a. c. d-șoara Ersilia Cădar, învățătoare subs. la școala de fete, a dat cu fetele serată, la care a participat d-nii inv. Ioan Ardelean, E. Moldovan, E. Hedeșan și d-șoara inv. Elena Roja, Constantin Bodrojan cu doamna, prima inv. la aceasta școală, președintele com. par. A. F. și mai mulți țărani și țărance, dintre cari mulți părinți de a fetelor.

Serata s'a început cu o rugăciune și s'a continuat cu celelalte studii, dând fetițele răspunsuri foarte bune, spre mulțămirea celor prezenți. După aceea au ieșit mai multe fete la tablă, la socolă.

După toate aceste mai multe fete au declamat poezii alese și însuflețitoare, apoi cu toate au executat mai multe cântări naționale, între cari și imnul nostru național. Atât declamările cât și cântările au fost interpretate și executate cu precizie și corectitate foarte laudabilă. Serata s'a încheiat cu o cântare bisericească.

Intreg rezultatul seratei este o dovadă eclatantă, că d-șoara inv. Cădăriu, care abea de patru luni conduce această școală, s'a ni-

suit cu îndoit zel spre a-și împlini cu acuratețe și scumpătate datoria.

Di învățător pens., numit cu drept cuvânt: «nestorul corpului didactic din loc (care e compus din 10 membri) I. Ardelean ca bărbat de școală, în cuvinte calde și foarte emoționat, în numele celor prezenți mulțămeste stimatei d-șoare inv. pentru râvna și destoinicia, ce a dovedit pe terenul învățământului în scurtul timp, enumerând toate studiile ce d-șoara le-a propus cu atât spor și succes. Laudă vrednicia fetițelor, cari și-au dat toată truda să-și însușească științele ce li-s'a propus, îndemnându-le să pășească cu toată încrederea pe calea indicată de această școală, care a avut fericirea să aibă dela începutul existenței sale de conducătoare pe cele mai vrednice, inspirate de nobile simțăminte naționale și talentate învățătoare, ca d-na Emilia Ciorogariu, d-na Maria Crișanear' de prezent d-șoara Ersilia Cădar.

Scopul pronunțat al acestei școle — zice dl Ardelean — a fost dela întemeierea sa și se menține și acum: să sâdească în inimile fragede ale fetițelor iubirea de legea strămoșească, de «neamul românesc» și de patrie, să fie econoame bune, și mai presus de toate luminându-și mintea să fie pătrunse de sfântul precept al moralei. Gratulând d-șoarei inv. pentru succesul obținut astăzi cu fetițele, îi urează fericire și puteri să poată continua și progresa tot mai mult pe calea croită de înaintașele d-sale; către deviza acestei școle, care poate servi de model.

Se știe însă, că faptele nobile sunt dusmănite de către cei nemernici. Un ticălos a decopiat întreg programul seratei din chestie și la prezentat protopretorelui Senk în credința, că deoarece acel program conține și imnul nostru național «Deșteaptă-te Române» se va produce Dumnezeu știe ce caz mare. Dl Senk însă știe, că a se cânta «Deșteaptă-te Române» nu e oprit de lege, și din cât știm până acum, d-sa și-a exprimat numai indignațiunea față de acel mizerabil, care nu se știește a se înjosi la cel mai grețos rol de șpion față de interesele neamului său.

Cloșca.

Brunner Béla

prăvălie de specialități pentru doamne și domni

ARAD

Szabadság-tér nro. 20

(Colțul străzii Forray. palatul Contelui Nádasdy)

Recomandă magazinul său bogat asortat, unde se găsesc întotdeauna cele mai noi articole de modă și de sezon.

Mare asortiment de obiecte de lux, cu preț redus.

Mare asortiment de parfumerii franceze și engleze.

Magazinul principal al fabricii de mănuși Hauerli I. & Comp.

Prețuri estine.

Serviciu prompt.

Comandele din provincă se execută fără cea mai mică amânare.

Koszilkov József

prăvălie de bluze și haine femeiești

Arad, Piața Andrassy 20.

(Gr. Nádasdy palata)

Am onoare a aduce la cunoștința marelui public că mi-am mărit prăvălia mea și am adus un atare personaj de servit cu care pot să satisfac cele mai mari dorinți ale publicului.

Primesc spre efectuare toalete franceze și engleze, paltoane, pentru care am specialiști, toalete de bal, etc. etc.

Costume și bluze în formele cele mai precise, pe lângă prețuri moderate. Comandele din provincie le efectuează prompt. Spre probă primesc ori-ce comandă, asigurând deplina exactitate.